

Посібник із захисту дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства в кризових і надзвичайних ситуаціях

Основні зобов'язання держав за
Лансаротською конвенцією про захист
дітей від сексуальної експлуатації
та сексуального насильства

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Посібник із захисту дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства в кризових і надзвичайних ситуаціях

Основні зобов'язання держав за
Лансаротською конвенцією про захист
дітей від сексуальної експлуатації
та сексуального насильства

Підготовлено Секретаріатом Лансаротського комітету

Дозволяється відтворення уривків (до 500 слів), за винятком комерційних цілей, якщо збережена цілісність тексту, уривок не використовується поза контекстом, не містить неповної інформації або іншим чином не вводить читача в оману щодо характеру, обсягу або змісту тексту.

Вихідний текст завжди має бути підтверджений наступним чином:

«© Рада Європи, рік публікації».

Всі інші звернення, що стосуються відтворення або перекладу всього документа або його частини, слід надсилати до Управління зв'язку Рада Європи
F-67075 г. Страсбург Cedex
або publishing@coe.int

Всю іншу кореспонденцію, що стосується цього документа, слід надсилати до Головного управління з питань демократії та людської гідності

Рада Європи
F-67075 г. Страсбург Cedex
Електронна пошта:
lanzarote.committee@coe.int

Дизайн та верстка обкладинки:
Відділ виробництва документів та публікацій (SPDP)
Рада Європи

Ця публікація не була відредагована редакційним підрозділом SPDP щодо виправлення друкарських та граматичних помилок.

Фотографії: © Shutterstock

© Рада Європи, вересень 2022 р.
Надруковано в Раді Європи

Зміст

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ	5
ЦІЛІ	9
ПРИНЦИПИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ	11
ЗАПОБІГАННЯ СЕКСУАЛЬНІЙ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ДІТЕЙ ТА СЕКСУАЛЬНОМУ НАСИЛЬСТВУ ЩОДО ДІТЕЙ У КРИЗОВИХ ТА НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	13
Про що говориться в Лансаротській конвенції?	13
Проблеми, про які необхідно пам'ятати	14
Які профілактичні заходи можна вжити	15
Перспективні профільні види практики, запроваджені Сторонами Лансаротської конвенції	18
ВИЯВЛЕННЯ ДІТЕЙ-ЖЕРТВ СЕКСУАЛЬНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТА СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА ТА ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО НИХ У КРИЗОВИХ І НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	25
Про що говориться в Лансаротській конвенції?	25
Проблеми, про які необхідно пам'ятати	27
Які заходи з виявлення та повідомлення можна вжити	28
НАДАННЯ ПІДТРИМКИ ДІТЯМ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД СЕКСУАЛЬНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТА СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА, У КРИЗОВИХ ТА НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	35
Про що говориться в Лансаротській конвенції?	35
Проблеми, про які необхідно пам'ятати	37
Які заходи захисту можна вжити	39
ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ПРАВОПОРУШНИКІВ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВИХ ПРОВАДЖЕНЬ У ЗРУЧНІЙ ТА ЗРОЗУМІЛІЙ ДЛЯ ДІТЕЙ ФОРМІ В КРИЗОВИХ ТА НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	49
Про що говориться в Лансаротській конвенції?	49
Проблеми, про які необхідно пам'ятати	52
Які заходи можна вжити для притягнення правопорушників до відповідальності й забезпечення проведення судових проваджень у зручній та зрозумілій для дітей формі	53
ДОДАТОК 1. СТАНДАРТИ, ІНСТРУМЕНТИ ТА МОНІТОРИНГ РАДИ ЄВРОПИ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ПРАВ ДІТЕЙ У КОНТЕКСТІ МІГРАЦІЇ	59

Загальна інформація

---

2 4 лютого 2022 року Російська Федерація почала збройний напад на Україну, що призвело до безпрецедентного потоку біженців уже в перші дні конфлікту. На кінець травня, за оцінками, Україну покинули майже 7,5 мільйонів біженців, з яких понад 90 відсотків становили жінки та діти¹. Ця ситуація становить серйозну загрозу життю, виживанню та можливостям розвитку дітей — як для тих, хто тікає з країни, так і для тих, хто залишився. Держави, що граничать з Україною, та інші держави-учасниці Ради Європи приймають і далі прийматимуть дітей, які втекли зі своїх домівок і шукають притулку та захисту.

Відповідно до [Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства](#) (надалі — Лансаротська конвенція)², первинний обов'язок Сторін полягає у вживанні всіх необхідних законодавчих або інших заходів для запобігання сексуальній експлуатації та сексуальному насильству над дітьми, захисту потерпілих і притягнення до відповідальності винних. Це означає, що для дотримання Лансаротської конвенції національне законодавство, заходи, процедури та засоби мають також застосовуватися до тих дітей, які постраждали від криз та надзвичайних ситуацій.

10 березня 2022 року [Лансаротський комітет](#)³ прийняв і [опублікував Заяву](#), в якій закликає захистити дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства внаслідок військової агресії Російської Федерації проти України, зокрема «захищати права та найкращі інтереси дитина за

-
1. Дата звернення: 31 травня 2022 року. Оновлену статистику можна переглянути за посиланням: [Ситуація з біженцями з України \(unhcr.org\)](#)
  2. [Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства](#) (CETS № 201) була відкрита для підписання у м. Лансароте (Іспанія) 25 жовтня 2007 року та набрала чинності 1 липня 2010 року. Наразі вона ратифікована 48 державами та є найбільш всеосяжним міжнародно-правовим документом щодо захисту дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, до якого може приєднатися будь-яка країна світу.
  3. [Лансаротський комітет](#) — орган, створений для контролю за ефективним виконанням Сторонами Лансаротської конвенції (тобто країнами, які її ратифікували або приєдналися до неї). До його складу входять представники Сторін Конвенції, а також представники міжнародних урядових і неурядових організацій, які активно борються з сексуальною експлуатацією дітей та сексуальним насильством над дітьми.

будь-яких обставин» і «вжити заходів для усунення конкретного ризику сексуальної експлуатації та сексуального насильства над дітьми-мігрантами та біженцями».

На момент підготовки цього Посібника було недостатньо даних про кількість дітей, які стали жертвами сексуальної експлуатації або сексуального насильства внаслідок конфлікту в Україні. Однак загальновізвано, що такі ситуації самі по собі становлять підвищений ризик для дітей. Помічник Верховного комісара УВКБ ООН з питань захисту також зауважила, що «ризик гендерного насильства, торгівлі людьми, жорстокого поводження, психологічної травми та розлуки сім'ї (як відомо) зростають під час конфліктів та вимушеного переміщення, але, з огляду на гендерний профіль цього відтоку біженців і той факт, що багато дітей тікають самі, тепер їх помножено»⁴. Крім того, кількість звинувачень зростає⁵. Комісар Ради Європи з прав людини зазначила, що «ризик торгівлі жінками та дітьми підкреслювався у всіх відвіданих країнах і що є потреба посилити заходи щодо запобігання та боротьби з торгівлею людьми»⁶. Діти без супроводу дорослих та інші вразливі групи, такі як роми, можуть наражатися на додаткові ризики⁷.

Це друга криза біженців у державах-членах Ради Європи менше ніж за десять років. Криза біженців, яка стала наслідком конфлікту в Сирії, продемонструвала, як серйозно постраждали діти, включно з тими, які втекли до держав-членів Ради Європи. Діти, які шукали притулку, стикалися з порушеннями основних прав людини, таких як право притулок і доступ до

-
4. Заява про ризики торгівлі людьми та експлуатації, з якими стикаються біженці з України, передана помічнику Верховного комісара УВКБ ООН з питань захисту, 12 квітня 2022 р.; дата останнього звернення: 25 квітня 2022 р.
  5. 2 березня 2022 року прокурор Міжнародного кримінального суду оголосив про початок розслідування ситуації в Україні. Для отримання додаткової інформації перейдіть за відповідним посиланням
Щоб отримати іншу інформацію, див., наприклад, «Україна: високопосадовці ООН закликають до швидкого розслідування звинувачень у сексуальному насильстві та закликають до посилення заходів для захисту жінок і дівчат», спільна заява Спеціальної представниці Генерального секретаря ООН з питань сексуального насильства в умовах конфлікту Прамілі Паттен і Виконавчої директорки структур ООН Жінки Сімі Бахус.
  6. Комісар закликає до більш скоординованих зусиль усіх держав-учасниць для задоволення гуманітарних потреб і захисту прав людини осіб, які тікають від війни в Україні, 24 березня 2022 року; дата останнього звернення: 25 квітня 2022 р.
  7. Давайте боротися з дискримінацією та упередженнями щодо ромів, які тікають від війни в Україні, 7 квітня 2022 р. Дата останнього звернення: 25 квітня 2022 р.

адекватного медичного обслуговування, а також з насильством, включно із сексуальною експлуатацією та сексуальним насильством⁸.

Спираючись на свій досвід [термінового раунду моніторингу Лансаротського комітету щодо захисту дітей, які постраждали від кризи біженців, від сексуальної експлуатації та насильства](#), а також у відповідь на потреби Сторін, пов'язані з війною в Україні та подальшою підвищеною вразливістю дітей до сексуальної експлуатації та сексуального насильства, Секретаріат Лансаротського комітету взявся за підготовку Посібника, який би допоміг практикуючим фахівцям і особам, відповідальним за формування та реалізацію політики у країнах прийому, транзиту та призначення, ефективніше запобігати та захищати дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства. Незважаючи на те що Посібник розроблено, щоб допомогти органам влади, які займаються захистом дітей, які покинули Україну, висвітлені проблеми та запропоновані рекомендації також будуть застосовні до інших кризових та надзвичайних ситуацій. Цей Посібник доповнює подібні заходи, вжиті іншими моніторинговими органами Ради Європи, включаючи нещодавно ухвалену Групою експертів із протидії торгівлі людьми (GRETA) [Інструкцію щодо подолання ризиків торгівлі людьми, пов'язаних з війною в Україні та гуманітарною кризою, що виникла. Перелік відповідних стандартів, інструментів і результатів моніторингу, що стосуються прав дітей у контексті міграції, див. у Додатку 1.](#)

---

8. У 2017 році Лансаротський комітет опублікував [спеціальну доповідь](#), присвячену тому, як Сторони Лансаротської конвенції захищають дітей, які постраждали від кризи біженців, від сексуальної експлуатації та сексуального насильства. У ній розглядалися ситуації в 41 державі-учасниці Конвенції. Продовження цієї доповіді можна переглянути [тут](#)

Цілі

Конкретними цілями Посібника є:

- ▶ окреслити стандарти Лансаротської конвенції, які застосовуються в кризових і надзвичайних ситуаціях, зокрема щодо права дітей на захист від сексуальної експлуатації та сексуального насильства;
- ▶ надати конкретну інформацію для використання національними органами влади та практикуючими фахівцями в країнах прийому, транзиту, призначення або інших країнах для покращення наявних програм, заходів та послуг або створення нових, якщо це доречно;
- ▶ висвітлити перспективні види практики в країнах-учасницях Конвенції, які можуть бути відтворені в інших умовах.

Посібник організовано за чотирма розділами, як показано нижче:

- ▶ запобігання сексуальній експлуатації дітей та сексуальному насильству щодо дітей, які постраждали від кризових і надзвичайних ситуацій;
- ▶ виявлення дітей-жертв сексуальної експлуатації та сексуального насильства та повідомлення про них у кризових і надзвичайних ситуаціях;
- ▶ надання підтримки дітям, які постраждали від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, у кризових та надзвичайних ситуаціях;
- ▶ переслідування правопорушників та забезпечення проведення судових проваджень у зручній та зрозумілій для дітей формі в кризових та надзвичайних ситуаціях.

Кожен розділ включатиме:

1. резюме із застосовними стандартами Лансаротської конвенції;
2. конкретні приклади заходів, які можуть бути впроваджені або вдосконалені Сторонами Конвенції;
3. приклади заходів, запроваджених Сторонами Конвенції, які були визначені Комітетом як багатообіцяльні в його процедурах моніторингу.

Усі держави-учасниці Ради Європи, а також Російська Федерація та Туніс ратифікували Лансаротську конвенцію й тому зобов'язані застосовувати її положення. Практикуючі фахівці як в країнах прийому, транзиту та

призначення, так і в інших країнах можуть бути не знайомі з Лансаротською конвенцією та рекомендаціями з моніторингу Лансаротського комітету. Однак ці практикуючі фахівці зобов'язані їх дотримуватися, оскільки країна, у якій вони працюють, є Стороною Лансаротської конвенції.

У цьому Посібнику практикуючі фахівці та національні органи влади знайдуть неповний перелік відповідних зобов'язань, що випливають із Лансаротської конвенції в інтерпретації Лансаротського комітету, а також приклади заходів, які можуть бути вжиті для **запобігання сексуальній експлуатації дітей та сексуального насильства над дітьми, виявлення та повідомлення про дітей-жертв та надання підтримки дітям, які постраждали від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, переслідування правопорушників і забезпечення проведення судових проваджень у зручній та зрозумілій для дітей формі.**

Посібник є більш детальною версією документа «**Контрольний список для захисту дітей, які постраждали від кризи біженців, від сексуальної експлуатації та сексуального насильства. Основні зобов'язання держав за Лансаротською конвенцією про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства**», доступного англійською, французькою, угорською, польською, румунською, словацькою та українською мовами.

Принципи та визначення

Принципи та визначення, встановлені Лансаротською конвенцією та Лансаротським комітетом

- ▶ **«Дитина»** — будь-яка особа віком до 18 років (*стаття 3 Лансаротської конвенції*).
- ▶ **Діти, «які постраждали від кризових і надзвичайних ситуацій»**, — діти, незалежно від їхнього правового статусу, які постраждали від збройних конфліктів і тероризму, міграції та вимушеного переміщення, криз у галузі економіки чи охорони здоров'я, стихійних лих, зокрема кліматичних змін, а також будь-яких інших непередбачуваних обставин, які можуть перешкоджати здійсненню дітьми всіх своїх прав людини.
- ▶ **«Діти без супроводу»** — діти, які були розлучені як із батьками, так і з родичами, і про них не піклується дорослий, який за законом чи звичаєм відповідає за це (*Рекомендації УВКБ ООН щодо офіційного визначення найкращих інтересів дитини*⁹).
- ▶ **«Визначення віку»**¹⁰ — в разі сумнівів щодо віку особи від Сторін вимагається на період визначення її віку надати їй такий же тип захисту та допомоги, як надаються дітям. Отже, до цих осіб повинен застосовуватися принцип кредиту довіри, доки не буде доведено, що вони не є дітьми (частин дуга статті 11 Лансаротської конвенції).
- ▶ **«Сексуальне насильство над дитиною»** — заняття діяльністю сексуального характеру з дитиною, яка не досягла законного віку для заняття діяльністю сексуального характеру, або заняття діяльністю сексуального характеру з дитиною (незалежно від віку дитини) із використанням примусу, сили чи погроз; насильство здійснюється зі

9. Керівництво Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), [Рекомендації УВКБ ООН щодо офіційного визначення найкращих інтересів дитини](#), травень 2008 р.

10. Керівний комітет Ради Європи з прав дитини (CDENF) розробляє Рекомендацію щодо дотримання принципів прав людини та вказівок щодо визначення віку дітей у контексті міграції, яка надаватиме більш детальні вказівки для держав-учасниць.

свідомим використанням довіри, авторитету чи впливу на дитину або в особливо вразливій для дитини ситуації (*стаття 18 Лансаротської конвенції*).

- ▶ **«Сексуальна експлуатація дітей»** — дії, які становлять кримінальні злочини проти дітей, що полягають, зокрема, в їхній експлуатації шляхом проституції, виробництві та розповсюдженні матеріалів сексуального насильства над дітьми, грумінгу або розбещенні дітей у сексуальних цілях (*статті 19–24 Лансаротської конвенції*).
- ▶ **«Жертва»** — будь-яка дитина, яка зазнала сексуальної експлуатації або сексуального насильства (*стаття 3 Лансаротської конвенції*).

Запобігання сексуальній експлуатації дітей та сексуальному насильству щодо дітей у кризових та надзвичайних ситуаціях

Про що говориться в Лансаротській конвенції?

Стаття 4 — Принципи

Кожна Сторона вживає необхідних законодавчих чи інших заходів для запобігання всім формам сексуальної експлуатації та сексуального насильства над дітьми та захисту дітей.

Стаття 5 — Залучення, підготовка та підвищення обізнаності осіб, які працюють у контакті з дітьми

(...)

3. Кожна Сторона відповідно до свого національного законодавства вживає необхідних законодавчих чи інших заходів для забезпечення того, щоб умови для отримання тих професій, виконання яких передбачає регулярні контакти з дітьми, гарантували, що кандидати на ці професії не мали судимостей за акти сексуальної експлуатації дітей та/або сексуального насильства над дітьми.

Стаття 10 — Національні заходи з координації та співпраці

1. Кожна Сторона вживає необхідних заходів для забезпечення координації на національному або місцевому рівнях між різними відомствами, відповідальними за захист, попередження та боротьбу із сексуальною експлуатацією та сексуальним насильством над дітьми,

зокрема установами у галузі освіти та охорони здоров'я, соціальними службами та правоохоронними та судовими органами.

2. Кожна Сторона вживає необхідних законодавчих чи інших заходів для створення або призначення:

a. (...)

b. механізмів збору даних або координаційних центрів на національному чи місцевому рівнях і в співпраці з громадянським суспільством із метою спостереження та оцінки явища сексуальної експлуатації та сексуального насильства над дітьми з належним дотриманням вимог захисту персональних даних.

3. Кожна Сторона заохочує співпрацю між компетентними державними органами, громадянським суспільством і приватним сектором із метою ефективнішого запобігання сексуальній експлуатації та сексуальному насильству над дітьми та боротьби з ними.

Стаття 38 — Загальні принципи та заходи міжнародного співробітництва

1. Сторони якомога ширше співпрацюють одна з одною (...) з метою:

a. запобігання та протидії сексуальній експлуатації та сексуальному насильству над дітьми; (...)

Проблеми, про які необхідно пам'ятати

Сексуальне насильство над дітьми може статися в їхній країні походження, під час транзиту або після прибуття до країни транзиту чи призначення. До основних супутніх проблем, зокрема, входять такі:

- ▶ Діти іноді можуть місяцями чекати в переповнених пунктах прийому, тимчасових таборах або навіть місцях позбавлення волі, де часто бракує належних механізмів захисту і де діти часто стають жертвами сексуального насильства та сексуальної експлуатації.
- ▶ Такі заклади часто є єдиними наявними формами догляду за дітьми, що ускладнює впровадження профілактичних заходів, підвищуючи ризики того, що дитина стане жертвою чи повторною жертвою сексуального насильства чи сексуальної експлуатації.
- ▶ Діти не завжди ідентифікуються та реєструються, і їм може не бути призначено опікуна. Без опікуна та відповідного догляду діти можуть

наражатися на серйозні ризики безпеки, як-от сексуальне насильство, і зростає ймовірність їхнього зникнення безвісти.

- ▶ Органи влади заявляють, що вони мають дуже мало інформації про те, що відбувається з великою кількістю дітей, які зникли з пунктів прийому. Відповідно до даних, наданих Європейською Комісією під час попередньої кризи біженців, від 25% до 60% дітей без супроводу, які постраждали від кризи біженців, зникли з певних пунктів прийому ЄС¹¹.
- ▶ Діти, які перебувають у цих установах, часто стверджують, що їм систематично не надається належна інформація. Наприклад, вони не знали, де вони перебувають, хто є органами влади, кому вони можуть довіряти, де знайти допомогу і як отримати доступ до своїх прав¹².
- ▶ Фахівці, що надають медичну та психосоціальну підтримку, опікуни, соціальні працівники, поліція, перекладачі та волонтери регулярно відіграють важливу роль під час транзиту дитини. Однак часто фахівцям бракує достатньої підготовки, щоб вони могли задовольнити всебічні потреби дітей.
- ▶ У багатьох випадках фахівці, які працюють з дітьми, не проходять систематичного процесу перевірки, що дає змогу потенційним правопорушникам працювати з відповідними дітьми.

Які профілактичні заходи можна вжити

Сторони зобов'язані вживати всіх необхідних законодавчих або інших заходів для запобігання тому, щоб діти ставали жертвами сексуальної експлуатації та сексуального насильства. У випадку з дітьми, які постраждали від кризових і надзвичайних ситуацій, усі дії мають бути адаптованими до конкретних потреб і особливостей дітей, таких як мова, вік, зрілість, культурні особливості тощо. Можуть бути вжиті такі, а також інші заходи, якщо вони застосовні та необхідні:

11. Палата лордів Великобританії, Комітет Європейського Союзу, Підкомітет внутрішніх справ, *Неповнолітні без супроводу в ЄС* — том доказів, докази, надані Європейською Комісією, с. 183, див. за посиланням: <https://www.parliament.uk/documents/lords-committees/eu-sub-com-f/unaccompanied-minors-in-the-eu/Unaccompanied%20Minors%20Collated%20Evidence%20Volume.pdf>
12. Рада Європи: Доповідь конференції у форматі круглого столу «Інформація у зручній та зрозумілій для дітей-мігрантів формі», 29-30 листопада 2017 р., с. 5.

1. Забезпечення належних **якісних об'єктів/рішень для розміщення** для всіх відповідних дітей, щоб допомогти усунути ризики сексуального насильства, звертаючи увагу на таке:
  - ▶ краще освітлення та зручні для дітей приміщення¹³,
  - ▶ відокремлення дітей без супроводу дорослих,
  - ▶ відокремлення самотніх жінок та їхніх дітей від чоловіків, з якими вони не перебувають у родинних відносинах,
  - ▶ окремі приміщення для надзвичайно вразливих дітей та дітей, які ризикують зникнути безвісти, включно з можливістю замикання кожної кімнати та розміщення номера екстреної допомоги на видному місці;
2. створення **протоколів** між органами надання притулку та міграційними органами, правоохоронними органами, судовими органами та органами захисту дітей для **запобігання зникненню дітей**¹⁴;
3. **призначення навчених та кваліфікованих опікунів** для всіх дітей без супроводу;
4. забезпечення проведення **оперативних заходів щодо возз'єднання сімей**;
5. **припинення розміщення дітей у місцях позбавлення волі**;
6. підготовка **інформації, порад та інших заходів з підвищення обізнаності дітей для запобігання сексуальній експлуатації та сексуальному насильству**. Інформація та поради дітям повинні бути:
  - ▶ адаптовані до віку та зрілості дітей,
  - ▶ мовою, яку вони розуміють,
  - ▶ з урахуванням статі та культурних особливостей,
  - ▶ Корисним профілактичним заходом є надання дітям друкованих та невербальних інформаційних матеріалів одразу після їхнього прибуття,

---

13. Рада Європи: [Тематична доповідь Комітету міністрів щодо дітей-мігрантів та біженців, підготовлена Спеціальним представником Генерального секретаря з питань міграції та біженців](#) 10 березня 2017 року. SG/Inf(2017)13.

14. Для отримання додаткової інформації про те, як Сторони Лансаротської конвенції запроваджують заходи з підвищення обізнаності, спрямовані на дітей-біженців, включно з прикладами перспективних видів практики, див. [Звіт про дотримання вимог Рекомендації 15 щодо інформації та порад для дітей](#)

- ▶ Коли це можливо, відповідну інформацію та інструменти слід розробляти в співпраці з групами у справах дітей та молоді;

Інформація, необхідна дітям після прибуття

Якщо діти отримують забагато інформації, вони можуть почуватися приголомшеними. Тому важливо визначити ключову інформацію, яку необхідно надати дитині негайно після її прибуття, а також інформацію, яку можна надати після задоволення її основних потреб.

Переконайтеся, що діти розуміють:

- ▶ вони мають право на те, щоб їх не ігнорували. Кожен має бути захищений від того, щоб його ігнорували. Для дітей це означає, що їх не слід відправляти до іншої країни до індивідуального оцінювання їхніх інтересів;
- ▶ вони мають право на життя без насильства — нікому не дозволяється їх бити або завдавати шкоди, а якщо це трапляється, то це незаконно, і вони можуть просити про допомогу, а винні мають бути покарані;
- ▶ вони мають право на задоволення своїх основних потреб;
- ▶ вони мають право на особливий захист, наприклад, призначення опікуна, доступ ;
- ▶ до житла та освіти з урахуванням їхнього віку;
- ▶ куди їх переміщують: центр прийому або до іншої країни (наприклад, відповідно до);
- ▶ угоди про переселення або процедури возз'єднання сім'ї);
- ▶ що вони повинні негайно заявити про себе в органи влади для реєстрації як дітей ;
- ▶ щоб їх не вважали дорослими: прикордонники можуть відігравати особливо важливу роль;
- ▶ у цьому питанні, інформуючи дітей про те, що вони мають особливі права та захист;
- ▶ навіщо в них знімають відбитки пальців і що відбувається з цими даними потім: дитині необхідно пояснити;
- ▶ що відбитки пальців є частиною процедури ідентифікації, а не покаранням чи обмеженням;

- ▶ які процедури застосовуватимуться та які наслідки реєстрації як дитини чи дорослого, у тому числі;
- ▶ надання попередньої інформації про возз'єднання сім'ї, процедури внутрішнього переселення в межах ;
- ▶ держави та Європейську процедуру переселення.

Іншу практичну інформацію для професіоналів див. у посібнику Ради Європи «Як доносити інформацію до дітей-мігрантів у зручній та зрозумілій для дітей формі. Посібник для фахівців першої лінії» (2018 р.)

7. Забезпечення того, щоб фахівці могли інформувати дітей та надавати їм поради, у тому числі шляхом підвищення їхньої обізнаності, зміцнення потенціалу та надання інструментів і комунікаційних матеріалів для розповсюдження серед дітей;
8. **Перевірка всіх осіб, які контактують із дітьми**, щоб перевірити відсутність у них судимості за акти сексуальної експлуатації дітей та/або сексуального насильства. Сюди входять перші особи, які їх зустрічають після прибуття, а також будь-які опікуни, прийомні сім'ї чи інші піклувальники, до яких вони можуть бути призначені. Сюди також входять усі волонтери, перекладачі та вчителі, які проводять заходи з дітьми. Якщо особа була засуджена за злочини сексуального характеру проти дитини, їй має бути відмовлено в доступі до професійної та волонтерської діяльності з дітьми.

Перспективні профільні види практики, запроваджені Сторонами Лансаротської конвенції

Про надання інформації та порад дітям¹⁵

Австрія

Проєкт «Сміливі дівчата — семінари із запобігання насильству для дівчат і молодих жінок 2019 року» асоціації «Wendepunkt — жінки для жінок і дітей» спрямований, серед іншого, на стійке закріплення

15. Для отримання додаткової інформації про те, як Сторони Лансаротської конвенції запроваджують заходи з підвищення обізнаності, спрямовані на дітей-біженців, включно з прикладами перспективних видів практики, див. Звіт про дотримання вимог Рекомендації 15 щодо інформації та порад для дітей

«сильного» іміджу жінки серед дівчат і молодих жінок, а також із вивчення гендерних стереотипів і моделей партнерства. Проєкти «Транскультурні заходи із запобігання насильству та зміцнення здоров'я» та «Запобігання насильству в транскультурному класі» від Асоціації запобігання сексуальному насильству «Самара» (samara) розробляють і впроваджують конкретні концепції запобігання насильству для вчителів, дівчат і хлопців та їхніх батьків із міграційним корінням за фінансування Федеральними міністерствами праці та соціальних питань, охорони здоров'я та захисту прав споживачів.

Чеська Республіка

Заклад для неповнолітніх іноземців у Празі, який надає інституційну підтримку неповнолітнім без супроводу дорослих, надає інформацію та консультації щодо запобігання та захисту від сексуальної експлуатації та сексуального насильства в співпраці з НУО у формі семінарів, на яких наводяться як теоретична інформація, так і практичні демонстрації того, як діяти в ситуаціях ризику. Заходи із запобігання в основному спрямовані на торгівлю людьми, оскільки діти, які постраждали від кризи біженців, часто можуть бути її жертвами. НУО «Дитячий кризовий центр» (Children Crisis Centre) випускає профілактичні матеріали у вигляді коротких коміксів, адаптованих до віку та рівня зрілості дітей.

Німеччина

Мінімальні стандарти захисту біженців та мігрантів у центрах розміщення біженців опубліковані в контексті Національної ініціативи щодо захисту біженців та мігрантів, які проживають у центрах розміщення біженців. У розділі «Мінімальний стандарт 3. Внутрішні структури та зовнішня співпраця» міститься інформація про «наявність базового пакета курсів та консультаційних послуг». Ці послуги мають включати «курси та інші формати заходів для мешканців, які охоплюють низку тем (зокрема, форми насильства та експлуатації, консультування в разі проблем, пов'язаних із насильством, та наслідків насильства, правова інформація, права жінок, рівність жінок та чоловіків, здоров'я та доступ до системи охорони здоров'я, спеціалізована соціально-психологічна допомога, здоров'я жінок, ненасильницькі методи виховання дітей, профілактичну роботу з батьками, німецька культура та культури інших груп населення, нормативно-правова система, системи

надання допомоги та соціальний устрій Німеччини, права дітей, робота та послуги служби у справах молоді, сексуальне та гендерне різноманіття та права людей з обмеженими можливостями), відбуватимуться регулярно та доступні для всіх мешканців. Якщо такі заходи недоступні, мешканці направляються на відповідні зовнішні заходи». Мінімальний стандарт 3 передбачає, що: «Інформація про права, конфіденційність, доступні варіанти консультування та подальшої допомоги має бути передана в спосіб, який є легкодоступним, зрозумілим та відповідає віку та статі, і бути доступна всіма необхідними мовами, а також простою мовою та у вигляді піктограм. Інформація для осіб певної статі та гендерної належності, спрямована на мешканців, має бути розміщена в безпечних місцях. Наприклад, інформацію про телефони довіри, рекламні листівки, брошури та адреси організацій, що надають консультаційні послуги жінкам слід розміщувати в жіночих туалетах, а відповідна інформація для дітей має бути доступною в кімнатах, призначених для догляду за дітьми, або в інших місцях, призначених для дітей». Мінімальні стандарти застосовуються до всіх дітей віком до 18 років, які проживають у Центрах розміщення біженців.

Про обмін інформацією з питань підвищення обізнаності¹⁶

Угорщина

На рівні судів щорічно проводяться різні національні, регіональні та місцеві тренінги для обміну інформацією, підвищення рівня готовності та належного спілкування з дітьми. Суди також беруть участь у низці міжнародних навчальних візитів і конференцій для встановлення скоординованого підходу. 186 суддів, 84 помічники суддів та 14 секретарів отримали сертифікат юриста в справах неповнолітніх, орієнтований на здійснення процедур у зручній та зрозумілій для дітей формі, у тому числі з урахуванням найкращих інтересів дитини.

16. Для отримання додаткової інформації про те, як Сторони Лансаротської конвенції здійснюють обмін інформацією щодо діяльності з підвищення обізнаності, включно з прикладами перспективних видів практики, див. [Звіт про дотримання вимог Рекомендації 17 щодо обміну інформацією щодо підвищення обізнаності](#)

Приклади заходів з обміну досвідом:

- ▶ 29-31 березня 2017 р. — навчальний візит до Дюссельдорфа (адміністративна процедура, надання притулку, охорона навколишнього середовища, податкове право, соціальний суд), організований Спільним комітетом співпраці Північного Рейну-Вестфалії та Угорщини;
- ▶ 6-7 квітня 2017 року — проєкт протидії кіберзлочинності «Сексуальна експлуатація дітей в Інтернеті», організований Академією європейського права;
- ▶ 28-29 серпня 2017 р., 10-14 червня та 10-13 вересня 2018 р. — тренінги для поліції «Техніка допиту травмованих дітей»;
- ▶ 2-3 листопада 2017 р. — «Законодавство ЄС про надання притулку» Європейської мережі підготовки суддів з питань;
- ▶ 14 травня 2018 року — «Допит дітей — бельгійська практика», організовано Штабом національної політики;
- ▶ 21-24 травня 2019 року — «Торгівля дітьми», організовано Агентством Європейського Союзу з підготовки співробітників правоохоронних органів;
- ▶ 27-31 січня 2020 р. — «Розслідування кіберзлочинів та експлуатації дітей», організовано Будапештською міжнародною академією правоохоронних органів; серія антикорупційних курсів «Торгівля людьми» (11-15 листопада 2019 р.).

Латвія

Державна поліція реалізує рекомендації щодо захисту дітей-іноземців у рамках [Європейської мультидисциплінарної платформи проти злочинних загроз](#) (ЕМРАСТ), діяльність якої зосереджена на торгівлі людьми, де щороку проводяться заходи в рамках Днів спільних дій. Одним із підпріоритетів ЕМРАСТ є сексуальна експлуатація дітей, включаючи також експлуатацію дітей, які постраждали від кризи біженців¹⁷. Латвія також бере участь у роботі Експертної групи з питань дітей групи ризику (CAR), створеної Радою держав Балтійського моря (РДБМ). CAR спільно зі секретаріатом РДБМ реалізують низку

17. Наприклад, див. ЄВРОПОЛ (2018 р.) [Злочинні мережі, залучені до торгівлі та експлуатації неповнолітніх жертв у Європейському Союзі](#), Гаага, жовтень 2018 року, док. № 1001370.

відповідних міжнародних проєктів, зокрема «**PROTECT: діти в процесі транзиту**» та «**PROMISE**» за моделлю «Барнахус».

Румунія

Директива № 49/2011 передбачає, що на рівні кожного повіту та району Бухареста буде створена міжсекторальна окружна група (МІГ) для запобігання та боротьби з насильством над дітьми. Її основна роль — запобігання такому насильству. МІГ засновується рішенням ради повіту і складається з представників Головного управління соціальної допомоги та захисту дітей (GDSACP), поліції, закладів охорони здоров'я, освітніх закладів, інспекції праці та неурядових організацій. Протягом 2016-2018 років МІГ проводили такі заходи з обміну інформацією щодо заходів із підвищення обізнаності щодо сексуальної експлуатації та сексуального насильства, що зосереджувалися саме на дітях, які стали жертвами насильства, включно з дітьми, які постраждали від кризи біженців:

- ▶ 2016 р. — транснаціональний проєкт Румунії та Швеції з питань підтримки сімей та навчальний курс «Підтримка дітей та молоді в Європі, які постраждали від сексуального насильства», організований Бедфордширським університетом, обидва на міжнародному рівні; і
- ▶ 2017 р. — навчальний курс «Сексуальне насильство над дітьми», організований Міжнародним католицьким бюро допомоги дітям та румунською філією фонду «Врятуймо дітей» (Save the Children Romania), що проводився на національному рівні.

Про попередження явища зникнення дітей¹⁸

Гаряча лінія 116 000

Гаряча лінія 116 000 для зниклих дітей працює в 32 країнах Європи. Гаряча лінія надає безкоштовні та цілодобові послуги дітям, що зникли (або яким загрожує зникнення) безвісти та їхнім родинам. Кожен причетний до справи про зникнення дитини (сама дитина, її

18. Для отримання додаткової інформації про те, як Сторони Лансаротської конвенції запроваджують протоколи, що стосуються проблеми зниклих безвісти дітей, включно з прикладами перспективних видів практики, див. [Звіт про дотримання вимог Рекомендації 35 щодо транскордонних випадків зниклих безвісти дітей](#)

однolíток, друг, член сім'ї, опікун чи вчитель) може зателефонувати за номером 116 000 і отримати негайну емоційну, психологічну, соціальну, юридичну та адміністративну підтримку. У більшості держав-учасниць до послуг також можна отримати доступ через різноманітні платформи текстового спілкування, такі як служба чату.

Хорватія

Дані про зниклих безвісти дітей, у тому числі дітей-мігрантів, оприлюднюються в [Інтернеті](#). Сюди входять дані про загальну кількість дітей, які постраждали від кризи біженців (як для дітей із супроводом, так і для дітей без супроводу дорослих). Зокрема, якщо дітей поміщають у відкриті заклади та якщо заклад повідомляє про зникнення дитини, будь-яке таке повідомлення про зникнення негайно вноситься до системи. Діти без супроводу вважаються категорією осіб, які ризикують зникнути безвісти, і їм приділяється особлива увага через реалізацію права на особливе прийняття та процедурні гарантії під час процедури надання міжнародного захисту в Республіці Хорватія. Усі особи, які звертаються за міжнародним захистом, користуються правом на свободу пересування в Республіці Хорватія, а у випадках, коли діти свідомо полишають призначене житло, повідомляється відповідна поліцейська дільниця, яка вживає подальших заходів.

Австрія

Міністерство внутрішніх справ реагує на транскордонне зникнення дітей через встановлений процес ідентифікації, документування, розшуку та возз'єднання (IDTR). У контексті кризи біженців 2015 року було запроваджено низку запобіжних протоколів та заходів. Наприклад, бортпроводники авіалінії Austrian Airlines у співпраці з буксирною організацією в Афінах пройшли навчання виявленню потенційних дітей-жертв торгівлі людьми при перевезенні дітей віком від 6 місяців до 11 років на рейсах Austrian Airlines та Aegean Airlines з Афін до Відня, щоб захистити їх від потенційних ризиків на наземному маршруті, а на прикордонному пункті пропуску SPK Швехат запроваджена процедура перевірки у разі підозри, що дитина викрадена та/або зазнала сексуальної експлуатації чи насильства.

Виявлення дітей-жертв сексуальної експлуатації та сексуального насильства та повідомлення про них у кризових і надзвичайних ситуаціях

Про що говориться в Лансаротській конвенції?

Про підтвердження віку

§2 статті 11 — Принципи

(...)

2.(...) Кожна Сторона повинна вжити необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб у випадках, коли вік жертви не визначений і є підстави вважати, що жертва є дитиною, їй надавалися заходи захисту та допомоги, доступні дітям, на період визначення її віку.

Про сексуальне насильство

Стаття 18 — Сексуальне насильство

1. Кожна Сторона вживає необхідних законодавчих або інших заходів, щоб забезпечити кримінальну відповідальність за такі навмисні дії:

а. (...)

б. вчиняти дії сексуального характеру з дитиною, які супроводжуються:

- ▶ використанням примусу, сили чи погроз; або

- ▶ зловживанням визнаним статусом, який передбачає довіру, авторитет або вплив на дитину, у тому числі в межах сім'ї; або
- ▶ зловживанням особливо вразливої ситуації дитини, зокрема через (...) становище залежності.

Про виявлення дітей, які стали жертвами сексуального насильства

Стаття 35 — Опитування дітей

1. Кожна Сторона вживає необхідних законодавчих чи інших заходів, щоб забезпечити таке:

a. опитування дитини повинні проводитися без необґрунтованої затримки після того, як про відповідні факти було повідомлено компетентні органи;

b. опитування дитини повинні проводитися, у разі необхідності, у приміщеннях, призначених або пристосованих для цієї мети;

c. опитування дитини повинні проводити фахівці, які пройшли відповідну підготовку;

d. якщо це можливо й доцільно, одні й ті ж особи повинні проводити всі опитування дитини;

e. кількість опитувань повинна бути обмежена, наскільки це можливо, і не перевищувати кількості, суворо необхідної для кримінального провадження;

f. дитина може супроводжуватися своїм законним представником або, у відповідних випадках, дорослим за її вибором, якщо щодо цієї особи не було прийнято обґрунтоване рішення про її недопущення.

Про повідомлення про підозру в сексуальній експлуатації або сексуальному насильстві

Стаття 12 — Повідомлення про підозру в сексуальній експлуатації або сексуальному насильстві

1. Кожна Сторона вживає необхідних законодавчих чи інших заходів для забезпечення того, щоб правила конфіденційності, встановлені внутрішнім законодавством щодо певних фахівців, посади яких передбачають роботу з дітьми, не становили перешкоди для можливості повідомлення такими фахівцями служб, відповідальних за захист дітей, у будь-якій ситуації, коли вони мають обґрунтовані

підстави вважати, що дитина є жертвою сексуальної експлуатації або сексуального насильства.

2. Кожна Сторона вживає необхідних законодавчих чи інших заходів, щоб заохотити будь-яку особу, яка знає про факти сексуальної експлуатації або сексуального насильства над дітьми або має відповідні підозри, повідомляти таку інформацію компетентним органам.

Про збір даних

Стаття 10 — Національні заходи з координації та співпраці

1. Кожна Сторона вживає необхідних заходів для забезпечення координації на національному або місцевому рівнях між різними відомствами, відповідальними за захист, попередження та боротьбу із сексуальною експлуатацією та сексуальним насильством над дітьми, зокрема установами у галузі освіти та охорони здоров'я, соціальними службами та правоохоронними та судовими органами.

2. Кожна Сторона вживає необхідних законодавчих чи інших заходів для створення або призначення:

a. (...)

b. механізмів збору даних або координаційних центрів на національному чи місцевому рівнях і у співпраці з громадянським суспільством з метою спостереження та оцінки явища сексуальної експлуатації та сексуального насильства над дітьми з належним дотриманням вимог захисту персональних даних.

Проблеми, про які необхідно пам'ятати

Виявлення дітей-жертв сексуальної експлуатації та/або сексуального насильства та повідомлення про них має вирішальне значення для того, щоб діти були захищені та отримували необхідну підтримку якомога раніше. Однак це також завдання, пов'язане з низкою проблем для Сторін, особливо в кризових і надзвичайних ситуаціях, як показано нижче.

- ▶ По всій Європі заходи з ідентифікації та реєстрації дітей, які постраждали від кризових та надзвичайних ситуацій, часто є неповними та неточними. У певних випадках дітей можна ідентифікувати як таких лише після перевірки віку, і, як наслідок,

вони можуть розглядатися як дорослі до завершення процедури визначення віку. Це тягне за собою ризик розміщення їх у центрах прийому лише з дорослими.

- ▶ Що стосується сексуальної експлуатації та/або сексуального насильства, той факт, що це може статися з дітьми до або після того, як вони досягнуть місця призначення, ускладнює завдання органам влади гарантувати ефективну та швидку ідентифікацію фактичних і потенційних дітей-жертв.
- ▶ Діти зазвичай уже пережили певну форму травми у своїй країні походження. Якщо цю травму посилить сексуальне насильство, заподіяне їм під час подорожі, дітям буде ще важче розповісти про насильство представникам влади, які не обов'язково розмовляють однією з ними мовою чи має такі ж культурні особливості, тож між ними та дітьми не вибудовуються відносини, що ґрунтуються на довірі.
- ▶ Під час попередньої кризи біженців, яка суттєво вплинула на європейський континент, було зареєстровано небагато випадків сексуальної експлуатації та/або сексуального насильства, що вказує на відсутність спроможності або відповідного механізму ідентифікації, а також брак спеціально організованого систематичного збору даних.
- ▶ Без зафіксованих даних ідентифікації дитини-жертви заходи із запобігання та захисту не можуть бути ефективно впроваджені або можуть бути припинені одразу після переїзду дитини з однієї країни в іншу.

Які заходи з виявлення та повідомлення можна вжити

Сторони зобов'язані вживати всіх необхідних законодавчих або інших заходів для виявлення дітей, які могли стати жертвами сексуальної експлуатації та сексуального насильства, та повідомлення про них. Можуть бути вжиті такі, а також інші заходи, якщо вони застосовні та необхідні:¹⁹

1. **Реєстрація дітей**, які в'їжджають до країни або їдуть через неї транзитом²⁰.

19. Для отримання більш детальних інструкцій, стандартів та інструментів див. Додаток 1.

20. Додаткові вказівки щодо реєстрації та безпечних маршрутів міграції див. у Інструкції GRETA щодо подолання ризиків торгівлі людьми, пов'язаних із війною в Україні та гуманітарною кризою, що виникла. Сторінка 3.

2. **Прийняття відповідних процедур оцінювання віку.** Якщо виникають сумніви щодо віку дитини, то спочатку її слід вважати дитиною, а отже, під час проведення процедур верифікації вжити щодо неї усі захисні заходи.
3. **Прийняти рекомендації та протоколи для виявлення жертв сексуальної експлуатації та сексуального насильства та розповсюдити їх серед усіх відповідальних органів.**
4. **Перші опитування** усіх дітей, які шукають притулку, мають приділяти особливу увагу тому, чи є дитина жертвою або потенційною жертвою сексуальної експлуатації та/або сексуального насильства. Щоб заохотити дітей повідомляти про усі випадки насильства, методи, які використовуються професіоналами для консультування, опитування та звітування, мають враховувати інтереси дитини, бути безпечними та відомими всім дітям у процесі транзиту. Створення безпечного й довірливого середовища заохочуватиме дітей зламати будь-які вже наявні уявлення, які вони можуть мати щодо наслідків розкриття інформації, і, отже, повідомляти про насильство щодо них.
5. Негайно після прибуття та за необхідністю **інформувати дітей про їхнє право на захист від сексуального насильства та сексуальної експлуатації** відповідно до їхнього віку, зрілості та статі та мовою, яку вони розуміють.

Данія

Якщо неповнолітнього шукача притулку без супроводу дорослих вважають потенційною жертвою торгівлі людьми, його/її справа розглядається та рішення приймається якомога швидше через уразливість неповнолітнього. Якщо неповнолітню особу офіційно вважають жертвою торгівлі людьми, він/вона отримає письмове рішення відділу надання притулку Міграційної служби Данії (DIS). У рішенні жертві буде надано інформацію про те, що Міграційна служба може запропонувати йому/їй доступ до широкого спектру психологічних, юридичних і соціально-освітніх закладів, а також до медичних послуг. Також зазначається, що він/вона може зв'язатися з персоналом свого центру надання притулку, якщо потрібна допомога, і що він/вона має можливість за своїм бажанням бути розміщеними в кризовому центрі. І, нарешті, важливо зазначити, що Сторона також надала інформацію про те, що в рішенні буде призначено контактну особу для жертви,

яка буде надавати їй допомогу та підтримку. Контактна особа є представником Центру протидії торгівлі людьми Данії (СММ). Водночас рішення про те, що неповнолітня особа офіційно вважається жертвою торгівлі людьми, надається особистому представнику неповнолітньої особи, призначеному Агенцією з питань сімейного законодавства, щоб гарантувати, що неповнолітня особа отримує всю необхідну інформацію та допомогу. Інформація про рішення також надається до підрозділу розміщення та допомоги Міграційної служби, який зв'язується з Центром протидії торгівлі людьми, який потім призначає контактну особу. З цього етапу відділ розміщення та допомоги та Центр протидії торгівлі людьми відповідають за різні ініціативи щодо забезпечення належного догляду за жертвою. Під час спілкування з усіма неповнолітніми Міграційна служба Данії зазвичай завжди намагається враховувати особисті обставини неповнолітніх. Якщо неповнолітня особа має особливі потреби через пережиту травму сексуального характеру (напр., вимоги до статі працівника або перекладача) Міграційна служба Данії спробує задовольнити їх, якщо це можливо.

6. **Створити систему повідомлення про дітей, які постраждали від насильства.**
7. **Забезпечити, щоб усі фахівці були зобов'язані повідомляти про усі випадки сексуальної експлуатації чи насильства над дітьми та запровадити відповідні механізми звітності та перенаправлення.**
8. **Навчати всіх відповідних фахівців** (включно з перекладачами, соціальними працівниками, поліцією та волонтерами), які працюють із дітьми, які постраждали від кризових та надзвичайних ситуацій, забезпечуючи, що вони мають необхідні навички та компетенцію.
9. **Навчання фахівців, які працюють у контакті з дітьми, має охоплювати такі теми:**
  - ▶ як ідентифікувати жертв сексуальної експлуатації та сексуального насильства;
  - ▶ як повідомити про дітей-жертв або активувати механізми їхнього направлення для обстеження та/або опитування;
  - ▶ як спілкуватися з дітьми в дружній та зрозумілій їм формі;
  - ▶ як розпізнати, коли дитина не в змозі чітко сформулювати конкретний страх або жорстоке поведіння, і відреагувати на ризики, на які може наражатися дитина.

10. **Запровадити адекватні механізми збору даних, включно з відповідними чинниками.** Дані слід збирати якомога раніше, і необхідно розрізняти різні категорії дітей (наприклад, діти-шукачі притулку, діти без супроводу дорослих, діти в транзиті, діти, які є вимушено переміщеними особами тощо). Необхідно також зібрати всю інформацію про те, скільки з цих дітей зазнали сексуальної експлуатації та/або сексуального насильства. Необхідно усунути перешкоди для збору даних про дітей, які постраждали від сексуального насильства, та неможливість дезагрегування таких даних у світлі кризових і надзвичайних ситуацій.

Перспективні профільні види практики, запроваджені Сторонами Лансаротської конвенції

Про механізми збору даних²¹

Болгарія

Державне агентство в справах біженців (ДАБ) (Рада міністрів) може надати наявну інформацію органу з питань захисту дітей для збору даних. ДАБ збирає щомісячну статистику щодо кількості шукачів притулку, визначених як уразливі. У серпні 2018 року агентство почало збирати та повідомляти окремі статистичні дані щодо жертв психологічного, фізичного та сексуального насильства.

Кіпр

Усі випадки сексуального насильства та/або сексуальної експлуатації дітей передаються до «Будинку дітей» («Барнахус») з моменту його створення у 2017 році. Уся відповідна статистика зберігається в «Будинку дітей». Служби соціального захисту населення в співпраці з «Будинком дітей» є партнерами Європейського проєкту «**CAN-MDS II**». Скоординована реакція на жорстоке поведження та недбале ставлення до дітей за допомогою мінімального набору даних: від планування до практики».

---

21. Для отримання додаткової інформації про те, як Сторони Лансаротської конвенції запроваджують механізми збору даних щодо дітей-біженців, включно з прикладами перспективних видів практики, див. [Звіт про дотримання вимог Рекомендації 7 щодо механізмів збору даних](#).

Італія

Серед завдань Обсерваторії з боротьби з педофілією та дитячою порнографією, створеної при президії Ради міністрів Законом 38/2006, є отримання та моніторинг даних та інформації, що стосуються діяльності, що здійснюється всіма державними адміністраціями з метою попередження та боротьби з явищем сексуального насильства та сексуальної експлуатації дітей. Пунктом 1-bis статті 17 Закону № 269 від 3 серпня 1998 року зі змінами, внесеними Законом № 38 від 6 лютого 2006 року, дозволяється створення в Обсерваторії бази даних для збору всієї інформації, корисної для моніторингу явища сексуального насильства та сексуальної експлуатації дітей, що також надається іншими центральними адміністраціями. База даних Обсерваторії є унікальною серед профільних інформаційних систем, оскільки їй першій вдалося створити єдиний інформаційний механізм на базі даних, отриманих із кількох джерел. На сьогодні ця база даних містить дані, надані Міністерством внутрішніх справ, Департаментом ювенальної юстиції Міністерством юстиції та Статистичним управлінням Італії (ISTAT). Що стосується національних даних щодо правопорушників, винних у злочинах сексуального характеру, і жертв таких злочинів, зібраних Міністерством юстиції, ці дані надаються окремо щодо громадян Італії та іноземців, як щодо злочинців, так і щодо жертв.

Про використання даних для узгодженого підходу між відповідальними відомствами²²

Ісландія

Органи захисту дітей в Ісландії несуть відповідальність за всіх дітей, які залишаються в країні, включно з дітьми-мігрантами, забезпечуючи їм однаковий рівень захисту. Ісландія має офіційні механізми збору даних про всі випадки захисту дітей у країні, включно з випадками сексуальної експлуатації та сексуального насильства. Наразі Ісландія працює над тим, щоб ще більше покращити збір даних, створивши

22. Для отримання додаткової інформації про те, як Сторони Лансаротської конвенції запроваджують скоординований підхід між відповідальними органами, включно з прикладами видів практики, див. [Звіт про дотримання вимог Рекомендації 37 щодо скоординованого підходу між відповідальними органами](#).

загальнонаціональну електронну базу даних. У січні 2020 року Ісландія створила спеціальний Центр протидії насильству над дітьми під егідою Урядового агентства з питань захисту дітей. Одним з основних напрямів роботи Центру буде збір даних про всі форми насильства, запобігання насильству та ефективні заходи захисту.

Сербія

Прокуратура співпрацює з усіма відповідними державними органами та організаціями громадянського суспільства. У 2012 та 2013 роках Прокуратура підписала Меморандуми про взаєморозуміння з організацією Astra, що займається протидією всім формам експлуатації та торгівлі людьми, особливо жінками та дітьми, та громадською асоціацією Atina, що працює у сфері протидії торгівлі людьми та всім формам гендерного насильства, щодо збору даних та обміну інформацією у випадках торгівлі людьми, діяльності у сфері протидії торгівлі людьми, а також сприяння дотриманню прав постраждалих від торгівлі людьми.

Швеція

У січні 2016 року окружні адміністративні ради Швеції отримали урядове доручення щодо зниклих дітей без супроводу дорослих. Окружним адміністративним радам було доручено в співпраці з іншими відповідними органами влади та зацікавленими сторонами провести національне картографування зниклих дітей без супроводу дорослих і запропонувати уряду заходи для запобігання таким зникненням. У 2016 році окружні адміністративні ради Швеції провели картографування дітей без супроводу дорослих, які зникли безвісти в період 2013-2016 рр. Відповідно до звіту «[Зниклі в транзиті: звіт про неповнолітніх без супроводу дорослих, зниклих безвісти у Швеції](#)», особливо ризикували зникнути безвісти діти без супроводу дорослих на етапі прибуття. Результати та методи були поширені серед органів влади, муніципалітетів, окружних рад та інших зацікавлених сторін. У 2018 році строк доручення для окружних адміністративних рад було продовжено. До кінця року кожному округу було доручено (у співпраці з іншими учасниками) розробити регіональні процедури та рекомендації щодо запобігання та реагування на випадки зникнення дітей без супроводу.

Надання підтримки дітям, які постраждали від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, у кризових та надзвичайних ситуаціях

Про що говориться в Лансаротській конвенції?

Стаття 2 — Принципи недискримінації

Виконання положень цієї Конвенції Сторонами, зокрема застосування заходів щодо захисту прав жертв, забезпечується без дискримінації за будь-якою ознакою, в тому числі стать, раса, колір шкіри, мова, релігія, політичні чи інші переконання, національне чи соціальне походження, приналежність до національної меншини, майновий стан, народження, сексуальна орієнтація, стан здоров'я, інвалідність чи інший статус.

Стаття 5 — Залучення, підготовка та підвищення обізнаності осіб, які працюють у контакті з дітьми

(...)

2. Кожна Сторона вживає необхідних законодавчих чи інших заходів для забезпечення того, щоб особи, зазначені в пункті 1 [особи, які мають регулярні контакти з дітьми у сфері освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, в судових і правоохоронних органах, а також у сферах, пов'язаних зі спортом, культурою та дозвіллям], мали достатні

знання про сексуальну експлуатацію та сексуальне насильство над дітьми, про засоби їхньої ідентифікації та про можливість, зазначену в пункті 1 статті 12.

(...)

Стаття 11 — Принципи

2.(...) Кожна Сторона повинна вжити необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб у випадках, коли вік жертви не визначений і є підстави вважати, що жертва є дитиною, їй надавалися заходи захисту та допомоги, доступні дітям, на період визначення її віку.

Стаття 13 – Телефони довіри

Кожна Сторона вживає необхідних законодавчих чи інших заходів для заохочення та підтримки створення інформаційних служб, таких як телефонні чи Інтернет-лінії довіри, щоб надавати консультації абонентам, навіть конфіденційно або з дотриманням їхньої анонімності.

Стаття 14 — Допомога жертвам

1. Кожна Сторона вживає необхідних законодавчих та інших заходів для надання допомоги жертвам у короткостроковій та довгостроковій перспективі у їхньому фізичному та соціально-психологічному відновленні. Заходи, вжиті відповідно до цього пункту, повинні належним чином враховувати погляди, потреби та проблеми дитини.

2. Кожна Сторона вживає заходів на умовах, передбачених її внутрішнім законодавством, для співпраці з неурядовими організаціями, іншими відповідними організаціями чи іншими елементами громадянського суспільства, які займаються наданням допомоги жертвам.

3. Якщо батьки або особи, які піклуються про дитину, залучені до його/її сексуальної експлуатації або сексуального насильства, процедури втручання, вжиті відповідно до п. 1 статті 11, включають:

- ▶ можливість усунення ймовірного злочинця;
- ▶ можливість вилучення жертви з родинного оточення. Умови та тривалість такого вилучення визначаються відповідно до інтересів дитини.

(...)

Стаття 30 — Принципи

1. Кожна Сторона вживає необхідних законодавчих та інших заходів для забезпечення проведення розслідувань і кримінальних проваджень в інтересах дитини та з дотриманням її прав. (...)

Стаття 38 — Загальні принципи та заходи міжнародного співробітництва

1. Сторони співпрацюють одна з одною відповідно до положень цієї Конвенції, застосовуючи відповідні застосовні міжнародні та регіональні документи та домовленості, узгоджені на основі єдиного або взаємного законодавства та внутрішніх законів, у найширшому обсязі з метою:

(...)

b. захисту й надання допомоги жертвам.

Проблеми, про які необхідно пам'ятати

Незважаючи на те що всі діти, незалежно від того, чи перебувають вони у транзиті, повинні користуватися перевагами існуючої системи захисту дітей, коли значна кількість дітей приїжджає в країни внаслідок кризових і надзвичайних ситуацій, це створює додаткові проблеми, і країни можуть відчувати труднощі з наданням необхідного захисту для дітей, які стали жертвами сексуальної експлуатації та сексуального насильства. До таких проблем може, зокрема, входити таке:

- ▶ Наявні системи захисту дітей, можливо, потребуватимуть адаптації та/або можуть бути прийняті спеціальні заходи для реагування на потреби дітей у кризових та надзвичайних ситуаціях, у тому числі підвищені ризики сексуальної експлуатації та сексуального насильства через більшу вразливість до контрабандистів, вірогідність відокремлення від сім'ї, викрадення та інші серйозні порушення прав дитини.
- ▶ Оскільки діти, незалежно від їхнього статусу жертв, поміщаються в різні типи пунктах прийому на невідомий період часу, заходи, вжиті для задоволення їхніх потреб, значно відрізняються, тож діти, які стали жертвами сексуальної експлуатації та сексуального насильства, можуть не мати можливості отримати належний догляд і допомогу, яких вони потребують.

- ▶ Через обмеженість перевірок та навчання роль і обов'язки опікунів та інших фахівців відрізняються в різних країнах Європи, що призводить до браку узгоджених підходів і негативних наслідків для дитини-жертви²³, особливо у випадках, коли від їхнього імені потрібно приймати ключові рішення, засновані на інтересах такої дитини.
- ▶ Через такий брак координації не лише зростають ризики того, що діти-мігранти та діти-шукачі притулку стануть жертвами торгівлі людьми²⁴, це також означає, що виявленим дітям-жертвам не забезпечується догляд на однаковому рівні в різних країнах.
- ▶ Зазвичай призначення опікуна дітям, які стали жертвами сексуального насильства та сексуальної експлуатації, не завжди є систематичним. Навіть якщо таке призначення організовано, його часто може бути відкладено, або комунікація з дитиною може бути ускладнена через брак перекладачів²⁵.
- ▶ Така обмежена комунікація може мати катастрофічні наслідки для дитини-жертви та може перешкодити розкриттю дитиною інформації щодо того, чи постраждала вона від експлуатації та торгівлі людьми з боку організованих злочинних мереж або особи, яка має визнаний статус, який передбачає довіру, авторитет або вплив на дитину, як-от супроводжуючий дитину дорослий, опікуни та/або її сім'я. Група експертів Ради Європи з протидії торгівлі людьми повідомляє, що під час репатріації на батьківщину дітей-жертв іноді передають їхнім родинам, навіть якщо відомо, що вони стали жертвами торгівлі людьми за активної змови членів родини чи родичів²⁶.
- ▶ Розкриття інформації дитиною є найціннішим джерелом інформації, на який може спиратися увесь процес. У контексті кризових і надзвичайних ситуацій дітям, можливо, протягом усієї своєї подорожі доведеться неодноразово розповідати свою історію різним фахівцям. Як наслідок, їхній опис подій може не дотримуватися логічної

23. Верховний комісар ООН у справах біженців (УВКБ ООН), *Можливі варіанти дій для посилення політики та практичних заходів з питань дітей без супроводу дорослих та дітей, розлучених із сім'єю, в Європі*, липень 2017 р., стор. 17; дата звернення: 2 травня 2022 року.

24. Рада Європи: Група експертів із протидії торгівлі людьми, *6-й загальний звіт про діяльність GRETA*, березень 2017 р., стор. 40; дата звернення: 2 травня 2022 року.

25. *там само*, стор. 44.

26. *там само*, стор. 35.

послідовності подій та може здаватися суперечливим²⁷. Якщо органи влади не нададуть дитині можливості розкрити інформацію або використають невідповідні методи опитування та проводитимуть опитування в несприятливих для дитини умовах під час провадження, це завадить дитині-жертві отримати терміновий захист, який їй може знадобитися, і може вплинути на прийняті рішення щодо його чи її майбутнього добробуту.

Які заходи захисту можна вжити

Сторони зобов'язані вживати всіх необхідних законодавчих або інших заходів для надання підтримки дітям, які могли стати жертвами сексуальної експлуатації та сексуального насильства. Можуть бути вжиті такі, а також інші заходи, якщо вони застосовні та необхідні:

1. **Інформація для дітей:** усі діти, які постраждали від кризових чи надзвичайних ситуацій, і особливо діти, визнані жертвами сексуального насильства, потребують інформації про свої права, про заклади догляду за дітьми та про доступні для них процедури мовою, яку вони розуміють, і яка відповідає культурним особливостям і статі дитини²⁸.
2. Створення **ефективних механізмів подання скарг та служб підтримки, таких як телефони довіри**, щоб повідомляти про будь-які зловживання або звертатися за допомогою, звертаючи увагу на таке:
  - a. крім офіційної мови (мов) країни перебування наявна служба доступна також мовою, доступною для відповідних дітей,
  - b. служби доступні як для дітей, так і для осіб, які бажають їм допомогти,
  - c. наявні служби, які надають консультації абонентам конфіденційно або з дотриманням їхньої анонімності,
  - d. наявні служби доступні для якомога ширшого кола осіб.

27. Resiland: Центр сім'ї та дітей (КМОП) і організація «Міжнародний захист дітей» (Defense for Children International), [Керівні принципи для професіоналів і посадових осіб, які працюють із дітьми в транзиті або ведуть пов'язану діяльність](#), жовтень 2015 р., стор. 33; дата звернення: 2 травня 2022 року.

28. Докладнішу інформацію див. у посібнику Ради Європи «Як доносити інформацію до дітей-мігрантів у зручній та зрозумілій для дітей формі. Посібник для фахівців першої лінії» (2018 р.).

3. **Забезпечення надання відповідної підтримки, зокрема терапевтичної та невідкладної психологічної допомоги, відповідних дітям одразу після повідомлення про факт сексуальної експлуатації та сексуального насильства.** Підтримка та допомога повинні надаватися у зручних до дітей приміщеннях і середовищах, де з дітьми поведуться відповідно до їхнього віку та враховують їхні погляди та найкращі інтереси.

Ініціатива «Барнахус»: міждисциплінарна допомога дітям, які постраждали від сексуального насильства

«Барнахус» («Будинок дітей») є провідною європейською моделлю реагування на сексуальне насильство над дітьми. Уперше була розроблена в Ісландії в 1998 році, а зараз впроваджується по всій Європі. Цей унікальний міжвідомчий підхід об'єднує всі відповідні служби під одним дахом, щоб забезпечувати дітям скоординовані та ефективні заходи реагування та запобігання повторному травмуванню під час розслідування та судового розгляду. Головна мета — координувати паралельні кримінальні розслідування та розслідування в справах дітей. Ключова роль служби полягає в тому, щоб допомогти зібрати вагомі докази для судового розгляду, отримуючи інформацію від самої дитини. Дитина також отримує підтримку та допомогу, включаючи медичне та терапевтичне обстеження та лікування.

Основні загальні критерії «Барнахус» включають таке:

- 1) судово-медичні опитування проводяться відповідно до доказових протоколів;
- 2) доказова обґрунтованість заяви дитини забезпечується відповідними механізмами відповідно до належної правової процедури;
- 3) для цілей судово-медичних розслідувань, а також для забезпечення фізичного благополуччя та одужання дитини доступна медична експертиза;
- 4) надаються психологічна підтримка та як короткострокові, так і тривалі терапевтичні послуги щодо травми для дитини та членів сім'ї та опікунів, які не вчинили правопорушення;

- 5) проводиться оцінювання потреб у захисті жертви та потенційних братів і сестер у сім'ї.

Лансаротський комітет визначив ісландську модель «Барнахус» як приклад передової практики реагування на сексуальне насильство над дітьми у своєму звіті про проведені заходи за 2015 рік. У рамках цієї доповіді Рада Європи підтримала низку держав у створенні «Барнахус», і ця модель сьогодні справді стає одним із ключових чинників успіху в діяльності держав, що зобов'язуються підтримувати дітей, які стали жертвами насильства. З поточними проєктами можна ознайомитися на [сайті Відділу прав дитини](#).

4. **Призначення законних опікунів** для забезпечення інтересів та особливих потреб дітей-жертв, незалежно від їхнього віку. Опікун, який має бути незалежним від міграційних органів та органів притулку, повинен надавати щоденну підтримку та/або допомогу з юридичних питань; Щоб допомогти зміцнити довіру з боку дитини, опікун не повинен мати конфлікту інтересів із дитиною й повинен бути навчений розуміти контекстуальну специфіку досвіду, який пережили діти. Опікуни, а також весь персонал, який працює (професійно чи на добровільній основі) над підтримкою дітей-жертв, повинні пройти перевірку, щоб встановити відсутність у них судимості за акти сексуальної експлуатації дітей та/або сексуального насильства, і у такий спосіб гарантувати найкращий захист дитини.
5. **Впровадження загальних інструментів, стандартів та процедурних кроків для всіх відомств, які працюють над захистом дітей-жертв**, щоб гарантувати, що всі особи, які працюють у контексті кризових або надзвичайних ситуацій, дотримуються уніфікованих рекомендацій та не ігнорують певні питання, які можуть мати значення для захисту діти, які постраждали від сексуального насильства.
6. **Забезпечення належної координації всіх відомств, включаючи право на обмін інформацією.** Відомствам, які займаються координацією захисту дітей, які постраждали від сексуального насильства та сексуальної експлуатації, також має бути дозволено обмінюватися особистою інформацією, якщо це доречно та не суперечить вимогам національного законодавства. Це означає, що дітям-жертвам будуть доступні подібні види підтримки протягом усього свого шляху, а їхні потреби будуть визначені й узгоджені.

7. **Забезпечення безпечного розміщення дітей для мінімізації небезпеки віктимізації або ревіктимізації** у разі сексуального насильства. Опікуни повинні, за необхідності, визначати такі пріоритети для дитини:
  - ▶ возз'єднання з сім'єю,
  - ▶ прийомні сім'ї, самостійне проживання під наглядом для дітей старшого віку або інші форми неінституційного догляду,
  - ▶ розміщення у невеликих інтернатних закладах.
8. **Зміцнення транскордонного співробітництва** для перевірки, зокрема, особи дорослих, які супроводжують дітей, здійснення возз'єднання дітей без супроводу дорослих із сім'єю без невинуватених затримок;

Про створення та функціонування телефонів довіри для дітей-жертв²⁹

Німеччина

Телефонною лінією допомоги жертвам сексуального насильства під правлінням Незалежного уповноваженого з питань сексуального насильства над дітьми — це загальнонаціональна безкоштовна та анонімна лінія допомоги жертвам сексуального насильства та їхнім близьким, а також людям, що працюють з дітьми в соціальному середовищі, яка також надає консультації фахівцям і для тим, хто цікавиться темою.

Окрім консультацій по телефону та письмово, команда також має **онлайн-сервіс** для дітей та молоді. Гаряча лінія відкрита для всіх вікових груп. Уся команда пройшла спеціальне навчання спеціальним методикам надання консультацій дітям та підліткам. Крім того, багато консультантів є фахівцями в роботі з дітьми та неповнолітніми

---

29. Для отримання додаткової інформації про те, як Сторони Лансаротської конвенції створюють телефони довіри та інші служби для дітей-біженців, включно з прикладами перспективних видів практики, див. [Звіт про дотримання вимог Рекомендації 32 щодо телефонів довіри для дітей-жертв](#).

(наприклад, дитячі та юнацькі психотерапевти) і знайомі з проблемами дитячої порнографії, дитячої проституції та торгівлі дітьми (наприклад, дитячі та юнацькі психотерапевти з досвідом роботи з жертвами організованого та ритуального сексуального насильства). Телефон довіри розроблявся, щоб забезпечити оптимальне покриття консультаційною службою потреб людей з обмеженими можливостями.

Франція

Партисипативна онлайн-платформа [réfugiés.info](http://refugiés.info) була розроблена у 2019 році міжміністерською делегацією з питань прийому та інтеграції біженців (diAir) і доступна сімома відповідними мовами. На сайті представлені тематичні розділи про повсякденне життя, права, здоров'я, соціальну та професійну підтримку. Діти, які постраждали від жорстокого поводження, також можуть подзвонити на [гарячу лінію Allô enfance en danger](http://Allô enfance en danger). Цей безкоштовний номер (119) призначений для дітей, які постраждали від психологічного, фізичного та сексуального насильства, а також для свідків насильства над дітьми. У разі неписьменності діти мають можливість зрозуміти зміст цього пристрою завдяки модулю для читання вголос. Гаряча лінія доступна 7 днів на тиждень, 24 години на добу.

Словацька Республіка

Дітям-жертвам доступні численні телефонні лінії довіри, включно з телефонною лінією для повідомлень про зловживання соціальною системою та бездоглядність за номером 0800 191 222. Лінія довіри є безкоштовною. Нею завідує Головне управління праці, соціальних питань та сім'ї. Надання інформації, допомоги та консультацій здійснюють також інші телефони довіри. Діти-жертви можуть звернутися за телефоном до «Лінії безпеки дітей» (Child Safety Line) CHSL-UNICEF – 0800 116 111, яка є частиною відповідної лінії допомоги Pomoc.sk у рамках проєкту Zodpovedne.sk, який підтримується Європейською Комісією в рамках програми «З'єднання Європи» (Connecting Europe Facility). Для жертв торгівлі людьми діє безкоштовна Національна лінія допомоги жертвам торгівлі людьми Словацької католицької благодійної організації (0800 800 818). До неї також можуть звертатися діти, які стали жертвами, наприклад, сексуальної експлуатації. Також доступний [телефон довіри 116000](http://116000) щодо зниклих дітей. Для потреб кризового втручання забезпечено цілодобову

готовність працівників органів влади — відділів соціально-правового захисту дітей та соціальної опіки. Телефон дитячої безпеки 116111 працює цілодобово, 7 днів на тиждень, а онлайн-чат з оператором — щодня з 18:00 до 22:00.

Про захист дітей-жертв та ефективну співпрацю між національними відомствами³⁰

Кіпр

У контексті попередньої кризи біженців Кіпр підготував Національний план дій Міністерства внутрішніх справ у співпраці з усіма відповідними міністерствами/департаментами для вирішення ситуації, спричиненої масовим напливом осіб, які потребують захисту, які прибувають на територію Республіки Кіпр. Національний план дій визначав порядок підготовки, оснащення та навчання фахівців, а також міжвідомчої взаємодії між державними відомствами, службами, міжнародними організаціями та громадськими організаціями. Завдяки Плану дій стало можливим раннє виявлення вразливих груп людей, зокрема неповнолітніх без супроводу дорослих, сімей та дітей групи ризику, через взаємодію всіх відповідних сторін (тобто служби соціального забезпечення, служби надання притулку, міграційна служба, заклади охорони здоров'я, сили цивільної оборони, Червоний Хрест тощо) з моменту прибуття таких осіб до Республіки Кіпр. У пункті в'їзду особам, які потребували захисту, надавали найнеобхідніше, відбувалася реєстрація та початковий огляд з метою виявлення осіб, які, можливо, належали до таких уразливих груп, щоб врахувати будь-які особливі потреби розгляд під час подальших процедур. Неповнолітні без супроводу дорослих перебували під опікою директора Служби соціального забезпечення, який діяв як опікун, захищаючи доступ до їхніх прав (тобто прав на освіту, охорону здоров'я, діяльність, заяву про надання притулку тощо), виходячи з інтересів дитини. Неповнолітніх без супроводу дорослих поміщали до прийомних сімей або інтернатних закладів.

30. Для отримання додаткової інформації про те, як Сторони Лансаротської конвенції запроваджують заходи для захисту дітей-біженців, включно з прикладами перспективних видів практики, див. [Звіт про дотримання вимог Рекомендації 13 щодо координації дій та співпраці сторін](#), вимога 1.

Служби соціального захисту населення продовжують співпрацю з родинами та дітьми, які могли бути визначені як такі, що підпадають під групи ризику, з метою подальшого вивчення випадків та надання підтримки та консультаційних послуг. Крім того, вони тісно співпрацюють зі Службою надання притулку та Центром прийому Кофіну. Усі службовці, які контактують із дітьми (включаючи дітей без супроводу), проходять навчання з питань, що стосуються дітей-мігрантів, дітей групи ризику тощо. Зокрема, Республіка Кіпр бере участь у Плані підтримки [Європейського офісу підтримки притулку \(EASO\)](#), який включає навчання фахівців з питань міграції.

Справи про сексуальне насильство та/або сексуальну експлуатацію дітей розглядаються з огляду на інтереси дитини та відповідно до її конкретних потреб. Відповідно до частини другої статті 31 Закону про попередження та боротьбу з сексуальним насильством і сексуальною експлуатацією дітей та дитячою порнографією від 2014 року (L.91(I)/2014), служби соціального забезпечення забезпечують надання допомоги, підтримки та захисту дитині, як тільки вони або будь-яка інша залучена організація мають вагомі підстави вважати, що проти дитини було вчинено злочин сексуального характеру.

Крім того, 21 березня 2016 року Рада міністрів ухвалила Національну стратегію щодо запобігання та протидії сексуальному насильству та сексуальній експлуатації дітей та дитячій порнографії. У рамках Національної стратегії з вересня 2017 року Міністерством праці, соціального забезпечення та соціального страхування було створено «Будинок дітей», який діє як унікальна організація, що складається з чотирьох державних служб (Служби соціального забезпечення, поліції, Служби психічного здоров'я, Міністерства освіти та культури) та НУО. Послуги, що враховують інтереси дітей, надаються дітям-жертвам на основі міждисциплінарного/міжвідомчого підходу. Заснований на Кіпрі «Будинок дітей» базується на успішній моделі «Барнахус», пріоритети якого включають благополуччя та захист дітей, які стали жертвами сексуального насильства та/або експлуатації, а також запобіжні заходи щодо них. Міністерство праці, соціального забезпечення та соціального страхування через Службу соціального забезпечення відповідає за моніторинг та фінансування «Будинку дітей» та призначило Центр політики Кіпру «Надія для дітей» ("Hope for Children" CRC Policy Centre) здійснювати свою діяльність у тісній співпраці зі Службами соціального забезпечення, поліцією Кіпру,

Міністерством охорони здоров'я та Міністерством освіти. Середовище «Будинку дітей» є комфортним та безпечним для дітей і забезпечує інтереси дитини та її право бути почутою, закріплені в Конвенції ООН про права дитини як невід'ємні принципи, об'єднуючи всі відповідні служби в одній установі. Цей міждисциплінарний і міжвідомчий підхід дає змогу уникнути невинуватих затримок і вторинної або повторної віктимізації дитини. Послуги, що надаються, включають судово-медичне опитування, медичне обстеження, соціальний супровід та реабілітацію, психологічну оцінку, психологічну підтримку та терапію, сімейну терапію та консультування батьків.

Фінляндія

Різні учасники процесу надання притулку тісно співпрацюють. Міграційна служба та центри прийому спільно використовують загальну базу даних, до якої мають доступ різні сторони та до якої вони можуть додавати інформацію щодо справи заявника, що покращує співпрацю та обмін інформацією. Міграційна служба Фінляндії та центр прийому своєчасно зв'язуються один з одним з питань, що стосуються благополуччя дітей у процесі надання притулку, особливо у випадках, коли спостерігається зростання показників ймовірності (сексуального) насильства чи експлуатації. У цих випадках Міграційна служба також може зв'язатися з центром прийому за допомогою т.з «Форми тривоги» — спеціально розробленого інструменту для офіційних осіб у випадках, коли є занепокоєння щодо благополуччя дитини. Якщо буде виявлено факт насильства, офіційні особи активізують інші національні процедури, передусім повідомляючи соціальні служби та поліцію.

Ключову роль як у виявленні сексуального насильства, так і в інформуванні про це органів влади відіграє **хороший представник**. Фінляндія прагне покращити роль і знання представників шляхом навчання, і проєкт *«Кваліфікований представник»* спрямований не лише на покращення практичних навичок представників, але й на зміцнення зв'язків та співпраці між представниками та особливо Міграційною службою Фінляндії.

У рамках нової урядової програми Фінляндії буде призначено парламентський комітет для підготовки національної стратегії для дітей на основі Конвенції ООН про права дитини. Його завдання полягатиме в тому, щоб сформулювати бачення дружньої до дітей та

сім'ї Фінляндії, яке не буде згорнуте з наступною каденцією уряду та виходитиме за межі адміністративних кордонів. Спільні цілі будуть досягнуті за допомогою міжгалузевих заходів, спрямованих на сприяння врядуванню та прийняттю рішень на основі прав дитини та формуванню суспільства, дружнього до дитини та сім'ї. Уряд оцінюватиме вплив своїх рішень на дітей, покращуватиме бюджет, який виділяється на відповідні питання, підвищуватиме рівень обізнаності про благополуччя дітей та сприятиме залученню дітей та молоді.

Інші відповідні ініціативи включають національний проєкт Pсууке («Психея»), спрямований на підвищення рівня знань про пункти прийому, Систему допомоги жертвам торгівлі людьми та місця тримання під вартою через навчання та інформаційні матеріали. Проєкт TERTTU, реалізований Фінським інститутом охорони здоров'я та соціального забезпечення (THL) у 2017-2019 роках, мав на меті розробку протоколу медичного огляду для оцінки стану здоров'я, добробуту та потреби в медичних послугах шукачів притулку (зокрема, дітей та підлітків). Інформація була зібрана у 2018 році, і дослідження включало 67 підлітків (від 13 до 17 років) і 96 дітей. У рамках проєкту була зібрана інформація, зокрема, щодо насильства, сексуального насильства та жіночого обрізання, яких зазнали діти та молодь до прибуття до Фінляндії. Під час опитування була потрібна особиста згода дитини, а також згода опікуна, а запитання враховували вік та рівень розвитку дитини. На запитання щодо сексуального насильства над дітьми до 13 років відповідали опікуни.

У листопаді 2019 року Фінський інститут охорони здоров'я та соціального забезпечення (THL) у співпраці з національними організаціями та органами влади опублікував Національний план дій, спрямований на запобігання та насильству над дітьми, в тому числі сексуальному. Новий План дій із запобігання насильству над дітьми «Дитинство без насилля» містить 93 заходи щодо запобігання насильству щодо дітей та підлітків віком від 0 до 17 років. Він буде реалізований у Фінляндії протягом 2020–2025 років. При підготовці Плану дій особливу увагу було приділено зобов'язанням, що впливають із законодавства та міжнародних конвенцій (включно з Лансаротською). Виконання його цілей контролюватиме керівна група, яку координує Інститут THL. План охоплює запобігання фізичному та психічному насильству, сексуальному насильству та

домаганням в Інтернеті в різних середовищах та умовах зростання. План дій є посібником для фахівців і студентів, які працюють з дітьми та підлітками в соціальних службах і закладах охорони здоров'я, поліції, організаціях, що надають освітні послуги, службах у справах молоді, судовій системі та інших організаціях. Заходи, наведені в плані, базуються на результатах досліджень і потребах, що виникли в роботі фахівців. Посібник містить, серед іншого, контрольні списки та практичні заходи щодо запобігання та зменшення насильства. У заходах із запобігання насильству особлива увага приділяється дітям та підліткам, які перебувають у особливо вразливому становищі. До них належать, наприклад, діти з обмеженими можливостями, етнічні чи мовні меншини, шукачі притулку, діти та підлітки, які перебувають під опікою поза домом, а також сексуальні та гендерні меншини.

Діти, які постраждали від кризи біженців, мають право на такі ж послуги та заходи, як і діти, які постійно проживають у Фінляндії. Ці заходи та служби включають, зокрема, право на охорону здоров'я та послуги із захисту дітей. Правові підстави для цього містяться, наприклад, у Законі про прийом осіб, які звертаються за міжнародним захистом, а також про виявлення та допомогу жертвам торгівлі людьми (746/2011), Законі про охорону здоров'я (1326/2010) та в Законі про захист дітей (417/2007). Ці нормативно-правові акти містять також положення про координацію та співпрацю різних органів влади. На додаток до законодавства, у червні 2019 року Інститут THL запустив проєкт «Барнахус».

Моделі міжпрофесійної співпраці та обміну інформацією між органами влади, вже розроблені в Національному інституті охорони здоров'я та соціального забезпечення (модель і форма LASTA), будуть запроваджені на національному та регіональному рівнях у відділах судової психології/психіатрії університетських лікарень у співпраці з іншими сторонами. Буде створено безкоштовну програму електронного навчання для сприяння ранньому розпізнаванню та підтримці для таких цільових напрямків, як дошкільна освіта та догляд за дітьми дошкільного віку, школи, соціальні служби та заклади охорони здоров'я. Контролюватиметься кількість та географічне охоплення осіб, які пройшли навчання.

Переслідування правопорушників та забезпечення проведення судових проваджень у зручній та зрозумілій для дітей формі в кризових та надзвичайних ситуаціях

Про що говориться в Лансаротській конвенції?

Стаття 30 — Принципи

1. Кожна Сторона вживає необхідних законодавчих та інших заходів для забезпечення проведення розслідувань і кримінальних проваджень в інтересах дитини та з дотриманням її прав.
2. Кожна Сторона використовує підхід, спрямований на захист жертв, забезпечуючи, щоб розслідування та кримінальне провадження не посилювали травми, пережиті дитиною, і щоб дії кримінального правосуддя супроводжувалися допомогою, якщо це необхідно.
3. Кожна Сторона забезпечує, щоб розслідування та кримінальне провадження розглядалися як пріоритетні та проводилися без будь-яких невинуватених затримок.

(...)

Стаття 31 – Загальні заходи щодо захисту

1. Кожна Сторона вживає необхідних законодавчих чи інших заходів для захисту прав та інтересів жертв у тому числі їхніх особливих потреб як свідків, на всіх етапах розслідування та кримінального провадження, зокрема шляхом:

a. надання їм інформації про їхні права та послуги, які їм доступні, і, якщо вони не відмовилися отримувати таку інформацію, про подальші дії, що здійснюються за їхньою заявою, звинувачення, загальний хід розслідування чи провадження, а також про їхню роль у справі та її як результат;

b. забезпечення — принаймні у випадках, коли жертви та їхні родини можуть опинитися в небезпеці, — щоб вони могли бути поінформовані, якщо необхідно, коли притягнена до юридичної відповідальності або засуджена особа буде тимчасово або остаточно звільнена;

c. надання їм можливості, згідно з процесуальними нормами внутрішнього права, бути заслуханими, надавати докази та обирати засоби для того, щоби безпосередньо чи через посередника представити їхні погляди, потреби та занепокоєння, а також забезпечення розгляду такої інформації;

d. надання їм відповідних послуг підтримки, щоб їхні права та інтереси були належним чином представлені та враховані;

e. захисту їхнього приватного життя, особистості та репутації, а також вжиття заходів відповідно до внутрішнього законодавства для запобігання публічному поширенню будь-якої інформації, яка може призвести до їхньої ідентифікації;

f. забезпечення їхньої безпеки, а також безпеки їхніх сімей і свідків від їхнього імені від залякування, помсти та повторної віктимізації;

g. забезпечення уникнення контакту між жертвами та кривдниками в межах суду та правоохоронних органів, якщо тільки компетентні органи не встановлять, що це необхідно в інтересах дитини або коли розслідування чи провадження вимагають такого контакту.

2. Кожна Сторона забезпечує жертвам доступ до інформації про відповідні судові та адміністративні процедури, починаючи з першого контакту жертв з компетентними органами.

3. Кожна Сторона забезпечує жертвам доступ, який надається безкоштовно, якщо це виправдано, до правової допомоги, коли вони можуть мати статус сторони кримінального провадження.

4. Кожна Сторона повинна передбачити можливість для судових органів призначити спеціального представника для жертви, якщо згідно з внутрішнім законодавством він або вона може мати статус сторони в кримінальному провадженні та якщо особам, які несуть батьківську відповідальність, заборонено представляти дитину в такому провадженні внаслідок конфлікту інтересів між ними та жертвою.

5. Кожна Сторона за допомогою законодавчих чи інших заходів, відповідно до вимог, передбачених її внутрішнім законодавством, надає можливість групам, фондам, асоціаціям або урядовим чи неурядовим організаціям допомагати та/або підтримувати жертв за їхньою згодою під час кримінального провадження щодо правопорушень, установлених відповідно до цієї Конвенції.

6. Кожна Сторона забезпечує, щоб інформація, яка надається жертвам відповідно до положень цієї статті, надавалася відповідно до їхнього віку та зрілості та мовою, яку вони можуть зрозуміти.

Стаття 32 — Відкриття провадження

Кожна Сторона вживає необхідних законодавчих чи інших заходів для забезпечення того, щоб розслідування або судове переслідування правопорушень, установлених відповідно до цієї Конвенції, не залежали від заяви чи обвинувачення, висунутих жертвою, і щоб провадження могло продовжуватися, навіть якщо жертва відмовиться його чи її заяви.

Стаття 35 — Опитування дітей

1. Кожна Сторона вживає необхідних законодавчих чи інших заходів, щоб забезпечити таке:

a. опитування дитини повинні проводитися без необґрунтованої затримки після того, як про відповідні факти було повідомлено компетентні органи;

b. опитування дитини повинні проводитися, у разі необхідності, у приміщеннях, призначених або пристосованих для цієї мети;

с. опитування дитини повинні проводити фахівці, які пройшли відповідну підготовку;

д. якщо це можливо й доцільно, одні й ті ж особи повинні проводити всі опитування дитини;

е. Кількість опитувань повинна бути обмежена, наскільки це можливо, і не перевищувати кількості, суворо необхідної для кримінального провадження;

дитина може супроводжуватися своїм законним представником або, у відповідних випадках, дорослим за її вибором, якщо щодо цієї особи не було прийнято обґрунтоване рішення про її недопущення.

(...)

3. Якщо вік жертви невідомий і є підстави вважати, що жертва є дитиною, до визначення його або її віку застосовуються заходи, встановлені в пунктах 1 і 2.

Стаття 36 — Кримінальне судочинство

1. Кожна Сторона вживає необхідних законодавчих чи інших заходів із належним урахуванням правил, що регулюють автономію правничих професій, щоб забезпечити доступність підготовки з питань прав дитини та сексуальної експлуатації та сексуального насильства над дітьми для усіх осіб, залучених до провадження, зокрема судді, прокурорів та адвокатів.

Проблеми, про які необхідно пам'ятати

Офіційні дані про кількість дітей, які стають жертвами злочинів, пов'язаних із сексуальною експлуатацією та сексуальним насильством, обмежені, особливо в кризових і надзвичайних ситуаціях, про що неодноразово наголошував Лансаротський комітет³¹. Це ускладнює розуміння того, який відсоток правопорушників притягують до відповідальності, а також чи здійснюються в таких випадках провадження у зручній та зрозумілій для дітей формі та як саме вони здійснюються. Додаткові проблеми включають таке:

31. **Спеціальна доповідь** Лансаротського комітету щодо захисту дітей, які постраждали від кризи біженців, від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, 2017 р.

- ▶ Багато сторін Лансаротського комітету посилаються на міжнародне співробітництво в рамках договорів і конвенцій Європейського Союзу та/або Ради Європи. Тому неможливо зрозуміти, чи вони також зв'язуються та обмінюються інформацією з третіми країнами, які не входять до Європейського Союзу чи Ради Європи, звідки могли прибути діти, які постраждали від кризових чи надзвичайних ситуацій, або через які такі діти, можливо, пройшли³².
- ▶ У багатьох країнах неясно, чи може провадження продовжуватися, якщо дитина-жертва відкликала свою заяву. Оскільки найпоширенішою формою сексуального насильства, від якого страждають діти, які постраждали від кризи біженців, є сексуальна експлуатація, і що, як наслідок, діти-жертви можуть опинитися під впливом правопорушника, який може чинити тиск або погрожувати їм, щоб вони відкликали свою заяву, застосування статті 32 Лансаротської конвенції має особливе значення, оскільки воно дозволяє «органам державної влади переслідувати правопорушення, встановлені відповідно до Конвенції, без необхідності подання жертвою заяви. Метою цього положення є сприяння проведенню судового провадження, зокрема шляхом забезпечення того, щоб жертви не відкликали свої заяви через тиск або погрози з боку осіб, які вчинили правопорушення»³³.

Які заходи можна вжити для притягнення правопорушників до відповідальності й забезпечення проведення судових проваджень у зручній та зрозумілій для дітей формі

Сторони зобов'язані вжити всіх необхідних законодавчих чи інших заходів для притягнення правопорушників до відповідальності й забезпечення проведення судових проваджень у зручній та зрозумілій для дітей формі.

32. Додаткову інформацію про те, як Сторони Лансаротської конвенції запроваджують заходи щодо притягнення до відповідальності правопорушників, включно з прикладами видів практики, див. [Звіт про дотримання вимог Рекомендації 12 щодо притягнення до відповідальності правопорушників](#).
33. Для отримання додаткової інформації про те, як Сторони Лансаротської конвенції запроваджують заходи для забезпечення проведення судових проваджень у зручній та зрозумілій для дітей формі, див. [Звіт про дотримання вимог Рекомендації 31 щодо проведення судових проваджень у зручній та зрозумілій для дітей формі](#).

Можуть бути вжиті такі, а також інші заходи, якщо вони застосовні та необхідні:

1. **Переслідування осіб, які вчинили злочини сексуального характеру проти дітей**, які перебувають на території держави, і пошук шляхів співпраці з іншими Сторонами в ситуаціях, коли злочин стався за межами її території.
2. **Запровадження відповідних механізмів міжнародного співробітництва.** Міжнародне співробітництво має ключове значення: якщо, наприклад, правопорушення було скоєно до прибуття дитини в країну, органи влади зобов'язані шукати юридичної співпраці з країною, де стався злочин. Якщо правопорушення сталося після прибуття, органи влади несуть відповідальність за переслідування правопорушника.
3. **Забезпечення того, щоб процедури були в зручній та зрозумілій для дітей формі**, звертаючи увагу на таке:
  - ▶ Якщо дитина бере участь у судовому провадженні під час кризових чи надзвичайних ситуацій, на кожному етапі процедури необхідно вжити конкретних заходів, наприклад залучення перекладачів та надання інформації мовою, яку вони розуміють;
  - ▶ Дитина повинна бути проінформована про те, що з нею саме відбувається, чи переміщують її кудись і куди саме, чого очікувати від провадження³⁴ та її право брати в ньому участь;
  - ▶ Уникнення загострення травми дитини. Опитування³⁵ під час судового розгляду чи досудової стадії провадження повинні проводитися якомога швидше, бути обмеженим у кількості та проводитися в приміщеннях, призначених і пристосованих для цієї мети, розташованих у місці, що не є поліцейською дільницею, лікарнею чи судом. Можливість запису цих опитувань на відео має бути прийнятною як доказ під час розгляду справи³⁶.

---

34. Рада Європи: Доповідь конференції у форматі круглого столу «Інформація у зручній та зрозумілій для дітей-мігрантів формі», 29-30 листопада 2017 р., с. 6.

35. Для отримання додаткової інформації про те, як проводити опитування у зручній для дитини формі, див. посібник «Як заслуховувати дітей, які стали жертвами експлуатації та торгівлі людьми, і дітей групи ризику. Практичний посібник для спілкування та опитувань дітей з урахуванням їхніх інтересів для отримання точних і надійних свідчень» (примітка: цей посібник було підготовлено в контексті проекту в Сербії та буде додатково переглянуто протягом 2022 року).

36. Для отримання додаткової інформації про процедури у зручній та зрозумілій для дітей формі перегляньте рекомендації та висновки, опубліковані в першому звіті Лансаротського комітету «Захист дітей від сексуального насильства в "колі довіри": керівні принципи» 2015 р.

4. Надання можливості групам, фондам, асоціаціям або урядовим чи неурядовим організаціям допомагати та/або підтримувати дитину-жертву під час кримінального провадження.
5. Забезпечення того, щоб кримінальне провадження могло бути розпочато без подання заяви та продовжуватися, навіть якщо дитина-жертва відкликала свою заяву.
6. Забезпечення того, щоб діти-жертви мали можливість бути представленими протягом усього кримінального провадження спеціальним представником, призначеним судовим органом.
7. **Підготовка фахівців.** Забезпечення того, щоб навчання з питань прав дитини та сексуальної експлуатації та сексуального насильства над дітьми було доступне для всіх осіб, які беруть участь у провадженні, зокрема суддів, прокурорів та адвокатів. Інші залучені фахівці також повинні пройти профільну підготовку (наприклад, фахівці, які проводять судово-медичну експертизу та опитування).

Про притягнення до відповідальності правопорушників³⁷

Албанія

Статті 7 і 7а Кримінального кодексу передбачають, що іноземний громадянин, який вчинив кримінальні злочини на території Албанії або на території іншої країни, яка має спеціальні закони або ратифікувала міжнародні угоди, учасником яких є Албанія, несе відповідальність згідно з кримінальним законодавством Албанії. Крім того, якщо кримінальне провадження все-таки має місце й жертва повідомляє, що зазнала сексуального насильства до свого прибуття в Албанію, запис такого провадження та подальші дії після слухання потерпілих буде передано відповідній країні згідно з визначеною процедурою.

Чеська Республіка

У рамках ООН, Ради Європи, ЄС або на основі принципу взаємності були прийняті різноманітні двосторонні та багатосторонні договори

37. Для отримання додаткової інформації про те, як Сторони Лансаротської конвенції запроваджують заходи для забезпечення проведення судових проваджень у зручній та зрозумілій для дітей формі, див. [Звіт про дотримання вимог Рекомендації 31 щодо проведення судових проваджень у зручній та зрозумілій для дітей формі](#).

для надання правової допомоги з метою сприяння розслідуванням і судовим переслідуванням. Крім того, Чеська Республіка є учасницею конвенцій про екстрадицію, які встановлюють зобов'язання видавати осіб, які переслідуються відповідними органами іншої сторони, або видавати осіб, яких ці органи запитують, для відбування покарання у вигляді позбавлення волі. Ба більше, Міністерство внутрішніх справ узгоджує додаткові двосторонні міжнародні договори про співпрацю поліції. Метою цих заходів є посилення міжнародного співробітництва у сфері запобігання, виявлення, розслідування, переслідування та покарання конкретних кримінальних злочинів.

Україна

Кримінальний кодекс України визначає зобов'язання притягнення до кримінальної відповідальності винних у випадках, коли злочин вчинено до прибуття на територію для розслідування та притягнення до відповідальності. У статті 8 зазначено, що *«Іноземці або особи без громадянства, що не проживають постійно в Україні, які вчинили злочини за її межами, підлягають в Україні відповідальності за цим Кодексом у випадках, передбачених міжнародними договорами або якщо вони вчинили передбачені цим Кодексом тяжкі або особливо тяжкі злочини проти прав і свобод громадян України або інтересів України»*.

Кримінально-процесуальний кодекс, який на основі взаємності або на запит іншої Сторони дає можливість надавати взаємну правову допомогу навіть у випадках, коли до запитуючої держави не застосовується двостороння або багатостороння угода.

Про судові провадження в зручній та зрозумілій для дітей формі³⁸

Німеччина

Заходи захисту, спрямовані на те, щоб уникнути посилення травми, пережитої дитиною-жертвою, застосовуються також і до дітей,

38. Для отримання додаткової інформації про те, як Сторони Лансаротської конвенції запроваджують заходи для забезпечення проведення судових проваджень у зручній та зрозумілій для дітей формі, див. [Звіт про дотримання вимог Рекомендації 31 щодо проведення судових проваджень у зручній та зрозумілій для дітей формі](#).

які постраждали від кризи біженців. Сюди входять якнайшвидше ініціювання розслідувань і проваджень, уникнення очної ставки дитини з обвинуваченим і проведення слухань у спеціальних судах для неповнолітніх з метою кращого захисту інтересів дітей та підлітків. Перед початком судового розгляду є можливість використовувати засоби аудіо- та відеозапису, щоб уникнути багаторазових опитувань під час допиту дитини-свідка-потерпілого поліцією чи слідчим суддею. Якщо в основному слуханні бере участь потерпіла дитина, то запитання ставить суддя одноособово.

Землі пропонують суддям у кримінальних справах широкий спектр можливостей навчання з питань заслуховування дітей, що стали жертвами злочинів. Німецька судова академія також регулярно проводить навчальні курси на цю тему. Наприклад, у 2022 році відбулися курси «Заслуховування дітей в рамках судового провадження — можливості та обмеження відеозаслуховувань» та «Провадження у сфері захисту дітей з акцентом на злочини сексуального характеру». Ці навчальні курси завжди викликають великий інтерес серед суддів і мають великий попит. Такі курси на регулярній основі включають тему «роботи з дуже вразливими жертвами», такими як особи, які мають статус біженців. Теми курсів наразі розширюються. Також опитування неповнолітніх осіб до 18 років під керівництвом слідчих суддів може проводити лише сам(-а) суддя. Усі інші учасники провадження, які мають право ставити запитання, повинні ставити їх через суддю та можуть отримати дозвіл поставити запитання безпосередньо свідку, лише якщо не має підстав боятися, що це зашкодить його/її добробуту. Офіцери поліції, які опитують дітей-жертв, також проходять підготовку для проведення опитування дітей-жертв.

Приміщення, в яких проводяться допити перед судом, повинні бути здебільшого в зручному й безпечному для дітей середовищі. У багатьох судах є кімнати, призначені для відеозапису опитувань дітей-потерпілих. Деякі суди використовують обладнані для дітей слідчі кімнати поліцейських дільниць. Інші використовують приміщення «будинків дитинства», які вже створено в кількох федеральних землях (Länder). У цих «будинках дитинства» є зручні для дітей кімнати, спеціально розроблені та адаптовані до потреб дітей.

Працюють центри підтримки потерпілих і бригади соціально-психологічної допомоги, які консультують жертв і підтримують їх упродовж всього судового процесу. Згідно з частиною другою

статті 406 Кримінально-процесуального законодавства Німеччини, особі, якій жертва-свідок довіряє (це може бути, зокрема, працівник організації підтримки жертв), в принципі, на прохання жертви має бути дозволено бути присутньою на співбесіді. Існує кілька профільних організацій, які працюють з мігрантами та біженцями, а також спеціалізуються на жертвах торгівлі людьми. Крім того, діти віком до 18 років, які стали жертвами злочинів сексуального характеру або певних насильницьких злочинів (зокрема, торгівлю людьми), мають право попросити надати асистента із соціально-психологічної допомоги, якого суд призначає безкоштовно. Асистенти з соціально-психологічної допомоги — це висококваліфіковані фахівці, навчені працювати з жертвами, включно з дітьми-жертвами з їхніми особливими потребами.

Кримінальне провадження може бути порушено без подання заяви. У випадках сексуального насильства подальше відкликання заяви дитини не впливає на поточне провадження. Кримінально-процесуальне законодавство Німеччини суворо дотримується принципу законності, тому будь-яке кримінальне правопорушення повинно переслідуватися. Бувають винятки щодо дрібних правопорушень, як-от незаконне проникнення на приватну власність або образа, які переслідуються лише на вимогу жертви, але це не стосується сексуального насильства над дітьми.

Закон про порядок розгляду сімейних справ дозволяє дитині бути представленою представником, призначеним судовим органом (наприклад, адвокатом або соціальним працівником). У разі виникнення конфлікту інтересів із законним представником дитини замість нього призначається куратор.

Додаток 1.

Стандарти, інструменти та моніторинг Ради Європи, що стосуються прав дітей у контексті міграції³⁹

Спеціальний вебсайт:

[Діти та міграція \(coe.int\)](https://coe.int)

Рекомендації Комітету міністрів:

[CM/Rec\(2007\)09](#) щодо проєктів життєстрою для неповнолітніх мігрантів без супроводу дорослих.

[CM/Rec\(2019\)11](#) щодо дієвої опіки для дітей без супроводу дорослих та дітей, розлучених із сім'єю, у контексті міграції

[CM/Rec\(2022\)17](#) щодо захисту прав жінок і дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку

Інструменти та публікації:

[Визначення віку дітей-мігрантів. Посібник для осіб, відповідальних за формування та реалізацію політики \(2019 р.\)](#)

[Ваші права в процедурі визначення віку. Інформація для дітей-мігрантів \(2019 р.\)](#)

---

39. Востаннє оновлено 30 березня 2022 року.

Ми діти, почуйте нас! Діти розповідають про процедури визначення віку (2019 р.), Звіт про консультації з дітьми без супроводу дорослих на тему оцінки віку

Сприяння поширенню підходів до міграційних процедур, які враховують інтереси дітей. Стандарти, рекомендації та поточні практики (2019 р.)

Як доносити інформацію до дітей-мігрантів у зручній та зрозумілій для дітей формі. Посібник для фахівців першої лінії (2018 р.)

Донесення інформації до дітей-мігрантів у зручній та зрозумілій для дітей формі. Що з цього приводу думають діти? (2018 р.)

Посібник для парламентаріїв щодо відвідування місць, де діти позбавлені волі в результаті міграційних процедур (2017 р.)

Дослідження практики утримання під вартою незаконних мігрантів та використання альтернатив утримання під вартою дітей-мігрантів (2017 р.)

Визначення віку: політика, процедури та практика держав-членів Ради Європи щодо прав дітей у контексті міграції (2017 р.)

Жива бібліотека — закрити главу про утримання дітей під вартою (2015 р.)

Проекти життєустрою для неповнолітніх мігрантів без супроводу дорослих. Посібник для фахівців першої лінії (2010 р.)

Моніторинг стандартів:

Заява Лансаротського комітету щодо захисту дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства внаслідок військової агресії Російської Федерації проти України

Спеціальна доповідь Лансаротського комітету щодо захисту дітей, які постраждали від кризи біженців, від сексуальної експлуатації та сексуального насильства

Спеціальна доповідь після візиту делегації Лансаротського комітету до транзитних зон на сербсько-угорському кордоні (5-7 липня 2017 р.)

Оцінка подальших заходів, проведених угорськими органами влади після отримання адресованих їм рекомендацій

Оцінка Лансаротським комітетом подальших заходів, проведених Сторонами після отримання 5 рекомендацій із закликом до цих Сторін виконувати Конвенцію

Оцінка Лансаротським комітетом подальших заходів, проведених Сторонами після отримання 10 рекомендацій для виконання цими Сторонами Конвенції

- Звіт про дотримання вимог Рекомендації 7 щодо механізмів збору даних
- Звіт про дотримання вимог Рекомендації 11 щодо захисту дітей-жертв
- Звіт про дотримання вимог Рекомендації 12 щодо притягнення до відповідальності правопорушників
- Звіт про дотримання вимог Рекомендації 13 щодо координації дій та співпраці сторін
- Звіт про дотримання вимог Рекомендації 15 щодо інформації та порад для дітей
- Звіт про дотримання вимог Рекомендації 17 щодо обміну інформацією щодо підвищення обізнаності
- Звіт про дотримання вимог Рекомендації 31 щодо проведення судових проваджень у зручній та зрозумілій для дітей формі
- Звіт про дотримання вимог Рекомендації 32 щодо телефонів довіри для дітей-жертв
- Звіт про дотримання вимог Рекомендації 35 щодо транскордонних випадків зниклих безвісти дітей
- Звіт про дотримання вимог Рекомендації 37 щодо скоординованого підходу між відповідальними органами

www.coe.int

Рада Європи є провідною організацією із захисту прав людини на континенті. Вона нараховує 46 держав-членів, включно з усіма державами-членами Європейського Союзу. Усі держави-члени Ради Європи приєдналися до Європейської конвенції з прав людини – договору, спрямованому на захист прав людини, демократії та верховенства права. Європейський суд з прав людини здійснює нагляд за виконанням Конвенції у державах-членах.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE